

LETO III.

1959

ŠT. 8

OKTOBER

MLADIKA

MLADIKA

1959

Štev. 8

IZHAJA VSAK MESEC

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Iz Trsta nam romajo misli . . .	121
Neva Rudolf: Božji trenutki . . .	122
Prosvetno delo	122
Bruna Pertot: Kako duhtiš . . .	122
Velika doživetja tržaških Slovencev	123
M. Š.: Teddy boys, tepizem, western	124
Pesmi	125
Danilo Lovrečič: Kako mislijo . . .	126
Rafko Dolhar: Izleti po naših gorah	127
Dušan Jakomin: Cerkveno petje . . .	129
Rimski Slovenci na izletu	129
Dr. Milan Starc: Pijete kavo? . . .	131
O. Wilde — M Javornik: Slavec in roža	132
Bruna Pertot: Drag mi je	134
Rafko Vodeb: Ilovnata pot	135
Votli strahovi	136
L. S.: Spomini na babico	137
Radio	138, 139
Film	140

Naslovno stran opremil Milko Bambič

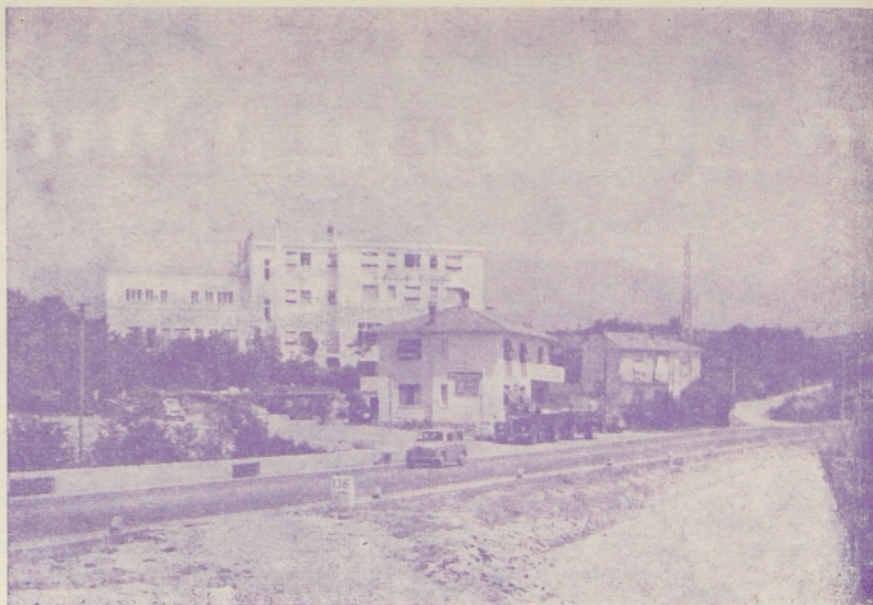
Uredništvo in uprava: Trst,
Via Trento 2 - Gorica, Riva Piazzutta 18

Poštni čekovni račun št. 11-975

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Sesljan — vrata v naše mesto

Pisma

MLADIKI

MOTNJE

Stanujem blizu svetilnika, tedaj ne posebno daleč od Trstenika, kjer so naprave naše radijske postaje. In vendar slišim Trst A zelo slabo. Moj aparat je dober, še skoraj nov, nobene tovarne ni v bližini. Kaj naj storim? Ali veste, kako to, da včasih popolnoma preglasi slovensko oddajo italijanski program.

Mislím, da bi morali stopiti k sosedu in mu reči: »Glej, to in to slišim da govoriš. Pa ni res. Ne vem, kdo ti je to natvezil. Prijatelji smo, ne boš menda širil teh laži...« Tako ali podobno. Razvil se bo pogovor in verjetno boste stvar rešili. Na noben način pa ne smete pustiti, da kdo širi kake laži o Vaši hčerki.

R. S.

Trenutno Vam ne moremo dati strokovnega odgovora, zakaj je tako. Verjetno je Vaše stanovanje prav v tistem pasu, kjer je slišati slabo prav našo postajo. Kakšni so vzroki, bomo skušali enkrat razložiti — naprosili bomo za to kakega radijskega tehničnega strokovnjaka. Vsekakor pa obrnite na radio, ki Vam bo brez dvoma izboljšal slišnost, če je le mogoče.

SOSED

Prijatelji smo bili, domači, pogosto skupaj. Nenadoma pa je začel sosed govoriti o našem dekletu neresnične stvari. Bojimo se prepira in molčimo, a vendar ne more tako naprej. Kaj naj storim?

D. T.

POTOVANJE

Fant me vabi, da bi šla z njim na večdnevni izlet, ko bova imela nekaj dni prostih. Vendar imam pomisleke, da bi šla sama z njim. Ali imam prav?

C. B.

Popolnoma prav. Če je to skupni izlet mešane družbe, v kateri imajo vodstvo in skrb resni in odgovorni starejši ljudje, kjer je vse poskrbljeno, in naprej določen načrt, je nekaj drugega. Resno dekle pa ne bo hodilo kar samo na večdnevne izlete s fantom.

PASTIRCEK

Vaše vprašanje, g. Mirko Batič, kako je s »Pastirčkom« je zelo umestno. A ker Vam mi ne moremo dati odgovora, smo poslali Vaše pismo na drugo mesto. Gotovo bodo odgovorili.

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

IZ TRSTA NAM ROMAJO MISLI...

Tržaški Slovenci ne moremo še prav urediti vseh prelepih doživetij z romanja v Rim. A sredi vseh čustev nam poje duša ob nepozabnem srečanju s Svetim Očetom.

Majhni in skromni smo prišli v večno mesto. Na velikem trgu Sv. Petra smo sicer lepo uredili svoj sprevod s skavti na čelu, z narodnimi nošami, z možmi in ženami. Toda v veliki množici na dolgem stopnjišču in v velikih dvoranah so se drugi pomešali med nas. Gneča je, posebno naše bolj priletne žene, potisnila v stran.

Zagledali smo papeža in mu zaklicali v pozdrav. A pozdravljalo ga je toliko src! Nekje zadaj smo čakali in komaj videli predse.

Tedaj pa je spregovoril poglavar Cerkve. Saj nismo mogli verjeti — govoril je nam pozdrav v našem slovenskem jeziku:

Dragi verniki slovenskega jezika! Z mislimi in očetovskimi željami smo tudi pri vas. Toplo vas pozdravljamo in iz vsega srca blagoslovljamo.

Hvala, Sveti Oče, za tisto preprosto, a našo besedo, s katero ste pokazali, da ste Oče vseh narodov. Videli ste nas, majhne in zapostavljene, čeprav nas ni nihče pokazal. Mimo vseh, ki nas tajé je šla Vaša misel in pogled do nas. Pred vsemi, ki se zgroze, če slišijo našo besedo, ste posvetili našo govorico. Pokazali ste vsemu svetu, da živimo.

Tržaški Slovenci Vam ne bomo tega nikdar pozabili.

In prvič v zgodovini je tudi vatikansko glasilo Osservatore Romano natisnilo ta pozdrav v slovenščini. Zdaj roma časopis od doma do doma po Trstu in po naših kraških vaseh in daleč za mejo.

V vzdrušje tako majhnega razumevanja je bila ta beseda Svetega Očeta tako velika in odrešujoča!

Božji trenutki

»Kaj mislite, ali ravnamo prav, če iščemo, kako bi našli zavetje pred viharjem; če se skušamo izogniti usodi, nečemu, kar bomo najbrž doživeli?«

Stala je vsa v dvomu, pa vseeno odločna in ga nepremično gledala. S stranskega oltarja je padala tista posebna svetloba sveč samo na njene roke. Čudno — in pater je govoril samo tem prstom, ki so se oklepali deščice v spovednici. Ti nemirni prsti so pripovedovali vso povest. Govorili so o zbežanosti, o trpljenju človeka, ki išče resnice, pa ve, da bo resnica prinesla njemu in še drugim bolest, razočaranje, grenkobo.

»Ali smo vedno dolžni bolj misliti na druge kot nase? Ali je to greh, če nenadoma dorasemo in z grozo spoznamo, da so bila leta, dolga leta preteklosti, docela zgrešena, da se najlepši spomini predstavljajo samo kesanje, zavest zapravljenih dni?«

Pater gleda te uboge roke. Vsa skrivnost vesoljstva je nakopičena v eni duši. Človek hoče do sočloveka, podaril bi mu rad vse svoje bitje, izpovedal vso svojo notranjost, pa je to prevelika naloga. Prepričani smo o svoji lastni vrednosti, opaja nas lepota namišljenih vrednot. Gremo in si ustvarimo iz sočloveka bitje, ki bi ga radi imeli. Všeč nam je, da priznava zaklad, ki ga je našel v nas. A ko čas podre iluzije in ko stopi pred nas resnični človek, bitje, ki nam je namenjeno, tedaj je hudo. Pa smo sami krivi.

Da, pater mnogo ve. Pozna drobne skrbi vsakdanje borbe za življenje. Ljudje mu odpirajo domove, da vidi skrbno gospodinjstvo, topla ognjišča, zbežane poglede dvomečih ljudi, zapahnjena srca, odrevenele duše. Prihajajo po moči in poguma, prosijo ene dobre besede, iščejo domače govorice, kjer je vsaka pesem, vsak pozdrav tuj.

Prihajajo kot ta deklica; vprašujejo. Pater ozdravlja z eno pravo besedo, tolaži.

Ljubezen... Sreča... Pozna vse to. Vse življenje na svetu, vse zunanje življenje se vrti v hlepenju po sreči. Kako naj tej preplašeni duši pove, da ni grešila, vsaj zavestno ne?

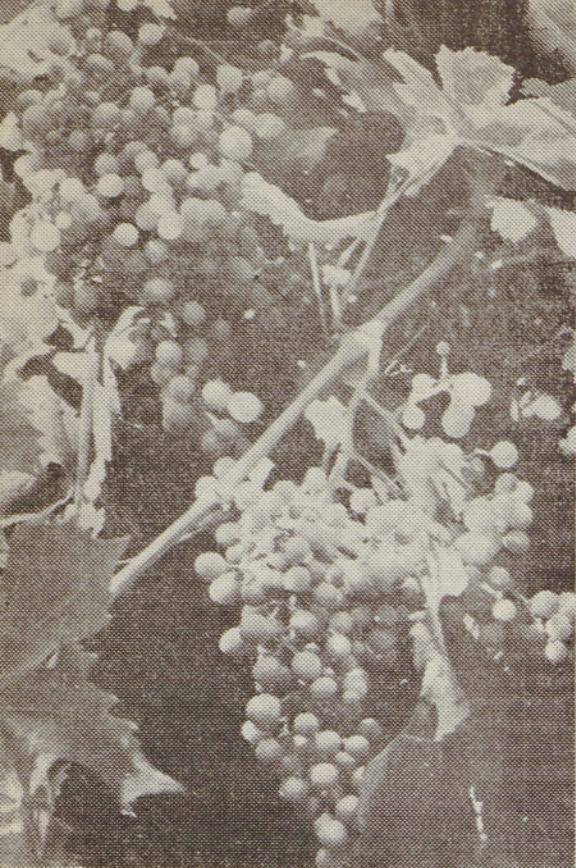
»Vidite, ljudje smo zelo samoljubni. Prepričani smo, da hočemo pomagati sočloveku, a se ne vprašamo, iz kakšnega nagiba. Je vse morda le naša osebna želja, da si povečamo svetno ugodje?«

Resnica je vse, os življenja je. Ne morete pa je takoj spoznati. Bolje je raniti človeka z resnico kot pa mu jemati življenje s sladko lažjo. Če je mož, bo prenesel udarec — a laž vodi le v smrt. Zdaj pojdite in naj vam bo samota in tujina v spoznanje.«

Vdihuje sladki zrak tolažbe. Divja sreča zmagoslavnih dni jo je zapustila, a prešel je tudi dvom, tisti težki strah, ki se je bil vsesal v vsako uro veselja, v njene noči in sanje. Tisti dobri mir je z njo. Kot da jo je pobožala nežna roka.

In zdaj ne more niti moliti. Samo kleče počiva in Bog je z njo.

Kako sladko je imeti vero, ki ohranja otroško srce sredi razvalin sveta!

GROZDJE JE DOZORELO

Začenja dobra jesen. Naše vasi so pospravile sadeže in počasi se bodo zaprla vrata naših domov pred hladom, ki prihaja z mrzlim vetrom. Radio bo zapel glasneje, pogosto bo marsikoga zvalila televizija na vas in ob nedeljah bodo zabrnele še vespe svojo pesem, dokler ne bo nastopilo deževje in ne bo burja zagospodarila. Opozorili bi radi naše vasi, da se ne bi udale preveliki lažnosti in zaspanosti, ampak jih vabimo, da zažive spet v živem

PROSVETNEM DELU

Mnoge naše vasi imajo lepe prosvetne domove sredi vasi. Po nekod bodo pripravili domači fantje in dekleta kake dramske predstave, potem slovenske večere s pesmijo in dobrim predavanjem. Povabite Slovensko prosveto, našo osrednjo prosvetno katoliško organizacijo, da vam priskoči na pomoč, kjer ne mrete sami. Gotovo pa boste marsikaj lepega sami naredili. Po težkem delu v tovarni ali na polju vas bo prosvetno delo v domači dvorani, v družbi domačih fantov in deklet, drugih prosvetnih delavcev, samo osrečilo in vam dalo nekaj zadovoljstva.

Povsod tam, kjer do zdaj morda ni bilo slovenskih prosvetnih večerov in prireditev, naj letos začne. Čeprav je morda dvorana skromna in majhna, nič zato. Tudi v skromnosti lahko mnogo napravimo.

SLOVENSKI ODER

prapravlja tudi letošnjo sezono več predstav. Naši odri naj mislijo na to, da bo nekaj gostovanj lahko nudil tudi Slovenski oder. V mestu samem pa bodo predstave v avditoriju. Seveda že zdaj prosimo, da jih bodo tržaški Slovenci res obiskali. Združene so namreč z velikimi žrtvami in velikimi stroški. Če katero društvo potem isti dan naredi izlet ali kako drugo domačo prire-

Bruna Pertot

Kako duhtiš, jesen,
prečudna si, spokojna noč!

Kako duhtiš

Moj latnik je že ves rumen
in težki grozd
pod njim se je zamajal;

Kako bi ga midva zobala
v večernem miru
— ti in jaz —!

In murnčki bi nama peli
in veter bi hladil obraz.

VELIKA DOŽIVETJA TRŽAŠKIH SLOVENCEV V LETOŠNJEM POLETJU

Za naše najmlajše je nekaj velikega vsakoletna kolonija, ko v soncu in svežem zraku brezskrbno prebijejo cel mesec. Eni so ostali v bližini doma, največ pa se jih je odpeljalo v planinski zrak.

Za **skavte** je vsakoletni tabor nekaj velikega. Letos so taborili pod Ojstrnikom v treh skupinah: najprej člani, potem skavtski kandidati, nato še skavtinje. Tabor je bil odlično urejen, brez dvoma je pomenil za vsakega skavta nepozabno doživetje. Tudi v vseh gostih, ki so tabor obiskali, so zapustili fantje in dekleta zelo lep vtis.

Poletje so težko pričakovali tudi vsi, ki so odšli na počitnice in na letovanje. Člani **Dijaške** in **Dekliške zveze** so letovali v Ukvah kot že več let. Prav tako pa je letoval v Ukvah tudi **Slovenski kulturni klub**, in sicer starejši in mlajši člani. Letos so se jim pridružile tudi nekatere družine, tako, da je bilo tudi na tem letovanju pravo družinsko vzdušje.

Vsi tisti pa, ki ne morejo v kolonije in na letovanja, pa vsakoletno **romanje** silno težko pričakujejo. Romanje pa seveda prerašča okvir kakega izleta — to so že več let veličastne verske manifestacije tržaških Slovencev in globoka verska doživetja vseh, ki se jih udeležijo. Letošnje romanje v Einsideln v Švico je po svoji odlični organizaciji, po petju in molitvah nova jagoda v čudežnem roženvcu naših romanj. Ena sama topla misel, Marijina pesem, molitev in vesel pozdrav božji poti in vdan sprejem vsega, kar nas na poti doleti. To versko skupnost na čudovit način veže narodna, da smo vsi eno.

Veliko doživetje za nas in za mnoge je bila **Marijina procesija na Opčinah**. Deset tisoč Slovencev poje in moli na ulicah in trgu — kje in kdaj se jih še toliko zbere? Samo Marija jih zbliža.

Veličastna predstava **Slehernika na Repentabru**. Iz leta v leto, celo desetletje slovenska prosvetna katoliška centrala v Trstu pripravlja te velike prosvetne praznike na Repentabru. »Kvalitete predstave se ne bi sramovalo nobeno poklicno gledališče,« je napisal nekdo. Ostane nova stopnica na poti navzgor.

Romanje v Rim — krona letošnjega poletja! Šlo je sicer manj Slovencev, ker so že na enem romanju bili, vendar bo ostalo nepozabno. Sprejem pri sv. Očetu, njegov nagovor v slovenščini, sv. maša v cerkvi sv. Klementa in pridiga našega škofa v slovenščini, ogled veličastne preteklosti Rima. izlet v okolico... vtisov je nešteto. Lepo je bilo.

Lepo je bilo! Te naše skupne poti so nekaj nepopisno lepega. Mnogi sedejo v svoj avto in se odpeljejo na krožno potovanje za vse poletje, za več tednov. Mnogim je žal, da si tega ne morejo privoščiti. Vendar se zdi, da te naše skupne poti dado nekaj, česar vse razkošje ne more dati. V skromnosti, v pesmi in srečanjih se spoznavamo. Radi imamo to bližino. Lepo nam je ob skupni domači besedi. Sklepamo nova prijateljstva, ustvarjamo in ohranjamo vedno znova našo slovensko družino.

Letošnje poletje nam je radodarno delilo velika in lepa doživetja.

ditev, potem daje s tem zelo malo opore bratskim prosvetnim delavcem in daje slabo spričevalo svoji narodni zavesti. Prireditve osrednje organizacije morajo biti za vsa sorodna prosvetna društva enako važne prireditve in je ne sme zamuditi nihče, če ne zaradi drugega, zaradi prosvetne in narodne zavesti.

SLOV. KULTURNI KLUB

Med akademiki in višješolci pa bo razvijal svojo delavnost tudi Slovenski kulturni klub, ki ima predvsem pred seboj kulturno prosvetni delokrog. Včasih ga prezremo, ko priporočamo naše organizacije. Marsikdo bo našel tudi tu bogato polje udejstvovanja. Letos bodo redna predavanja ob sobotah skušala čim bolj v globino. Skušala bodo kazati jasne razglede in pravilno orientacijo. Zato toplo priporočamo mladim izobražencem in našim višješolcem, naj ne pozabijo nobeno soboto na klubski sestanek. Sestanki bodo tudi dopolnjevali izobražbo v tem smislu, da bodo širili obzorje tam, kjer šolski sistem odpove. Ne dvomimo, da bo marsikateremu dijaku prišlo prav, kar bo lahko koristno uporabil posebno pri maturi. Akademikom pa, ki so usmerili svoj študij le v svoj predmet, bodo predavanja gotovo pomagala k razgledom v druga področja, da ne bodo samo enostransko usmerjeni.

MARA SAMSA

Potem, ko smo že številko Mladike zaključili, in smo bili na počitnicah, je v toplem poletju prispela vest, da je umrla pisateljica Mara Samsova. Že so ovenele rože po pogrebu, vendar ji pošilja Mladika na njen grob prvo jesensko cvetico.

Z Maro Samsjo se je preselil v večnost eden tistih dobrih in idealnih ljudi, ki si jih bil vesel, kadar koli si jih srečal in si bil zadovoljen, če si se z njo pogovoril. Bila je velika Slovenka, idealna duša, vsa v službi naroda, v literaturi pa nežna in tiha. Njena beseda je bila odrešujoča in njena misel plemenita. Tudi sredi grozot in sovraštva je bilo njeno srce ena sama dobrota in plemenitost.

Vedno znova jo je Trst klical. Zato ima tudi zbirka njenih črtic ta naslov.

Naj najde poslednji mir v božjem naročju.

IZVESTJE SREDNJIH ŠOL TRST 1959

Kakor vsako leto, so tudi letos ravnateljstva slovenskih srednjih šol na Tržaškem izdala šolsko izvestje, ki prinaša statistične podatke posameznih srednjih šol. Škoda res, da prinaša izvestje le skope statistične podatke posameznih šol in ničesar več, kar je s šolo gotovo v neposredni zvezi.

Uvod v izvestje predstavlja literarna razprava prof. Martina Jevnikarja: Jurij Kozjak si osvaja svet. Zanimiva je razprava marljivega zbiralca vseh prevodov Jurija Kozjaka v širnem svetu v različne jezike. Izpod peresa istega so tudi podatki o novih šolskih knjigah, publikacijah profesorjev, športnem udejstvovanju dijakov, dijaških literarnih vajah, kulturnih uspehih dijakov in šolskih izletih.

Del romarjev v Rimu pred cerkvijo sv. Klementa. V ospredju slovenski tržaški duhovniki s svojim škofom

Teddy boys,

TEPIZEM, WESTERN...

Ko slišimo te izraze, se nam kar vsiljuje misel, da tu nekaj ni v redu. In res je tako. Gre za uporno junačenje dozorevajočih mladincev, trmastih samorastnikov, ki v brezskrbnosti, lenarjenju, brezdelju in drznosti počenjajo stvari, ki polagoma vodijo v kriminal.

DNEVNA KRONIKA

V zadnjem času je dnevna kronika časopisov v vseh zapadnih državah polna poročil o kriminalnih dejanjih in nečednih podvigih, katerih krivci so zelenci te vrste. Pred leti smo pri nas pogosto slišali izraz »gioventù bruciata«, ki je pomenil mladino, ki je zašla s prave poti, mladino, ki ni imela smisla za kaj plemenitega. Danes pa že slišimo o »tepizmu«, to je o pretepaštvu, nasilstvu, kraji in podobnem. Poleti smo v dnevni kroniki brali o žalostnem primeru, ko se je neko dekle z nožem v roki ubranilo nasilnežev in je pri tem mladi predrznež izgubil življenje. Dekle so prvi trenutek zaprli, a jo nato izpustili na svobodo brez krivde, ko je bilo dokazano, da se je z nožem v roki premišljeno in namerno morala braniti pred nasilneži, ki so jo dnevno zalezovali. Na vsak način je to žalostna kronika.

KAJ PRAVI STATISTIKA

Zločinstvo mladostnikov že nekaj časa zavzema vse večji obseg tako v Evropi kot v Ameriki. V Angliji je v dvajsetih letih poraslo kar za dvakrat. V Italiji kaže statistika v zadnjih treh letih pretresljivo sliko. Od 8816 na 9014, nato na 9899 in v tem letu bodo mladostniki dosegli gotovo nad 10.000 zločinov in prestopkov razne vrste, s katerimi se mora pečati že sodišče. Ta številka pa je gotovo še mnogo višja, če pomislimo, da ostane mnogo primerov neprijavljenih oblastem. Javno mnenje je že vznemirjeno in v mnogih evropskih državah so bila že celo v parlamentih postavljena vprašanja o tej zadevi. V Benetkah se je prav pred tedni vršil kongres odvetnikov, vzgojiteljev, družboslovcev, psihologov in drugih javnih delavcev, ki so obravnavali vprašanje mladinske pokvarjenosti in zločinstva. V zunanjem svetu se s tem vprašanjem bavijo že leta. Tako na primer v Franciji in v Ameriki. To kaže, da gre za posnemanje tega žalostnega pojava med mladostniki.

VZROKI KRIVIH POTI

V različnih deželah se to mladostno nasilstvo različno pojavlja, vendar pa ima povsod nekaj skupnih in bistvenih potez. Gre za mladino, ki je rojena v zadnjih dvajsetih letih, torej med vojno in tik po vojni. Pojavlja pa se v deželah, ki so bile prave vojne žrtve in tudi v onih, ki niso bile toliko preizkušene v vojnih grozotah. Pri nas na primer ni rasnih problemov, ki mučijo javno mnenje med različno barvanimi rasami v Ameriki. Anglija ni trpela zaradi vojnih vdorov in v Sovjetski zvezi ni bilo spremembe režima, pa je vendar povsod, od Amerike do Rusije, opaziti znake zastrupljenja v miselnosti in mladinskem udejstvovanju — v zločinstvu.

Staršem se pogosto očita, da zanemarjajo svojo dolžnost vzgoje. Ta očitek je pogosto opravičen in na mestu. Res pa je tudi, da so velikokrat vsa prizadevanja staršev brez uspeha. Mnogo staršev se drži tradicionalnih načinov, ki pa niso kos novemu času in potrebam. Mnogi starši so sami ostali brez prave vzgoje. Kako naj dajo, česar sami nimajo, niso nikdar prejeli, se niso nikdar naučili. Koliko staršev danes razume otroke? Nimajo niti pojma o vzgoji in psihologiji. Posežejo sicer v življenje svojih otrok, ko nastopijo hudi primeri in ko je običajno že prepozno. Poleg zanemarjene vzgoje v družini, česar je pogosto kriv slab družbeni red, pa moramo iskati vzroke tudi drugje. Predrznost mladostnikov, ne bom trdil, da ustvarja, a gotovo jo podžiga in daje potuho nasilstvu, je kino in televizija. Gotovo je eno: če ne bi po tej vojni prejeli iz Amerike toliko western filmov in romanov (romanzi gialli), bi danes videli veliko manj fantalinov oblečenih v »blue-jeans« in ne bili priče tolikega vandalizma, ki ga ti fantalini povzročajo. V Veliki Britaniji je poslanec Edelman obtožil televizijo, da nudi mladini preveč nasilne scene. Zanimivo je namreč dejstvo, da je tepizma manj na Škotskem,

kjer televizija ni tako razširjena kot pa na jugu, kjer je na vsakih pet prebivalcev po en televizor.

IN PRI NAS?

Pri nas je vpliv televizije mnogo manjši, ker je manj televizorjev in je tudi na sporedu manj kriminalno-dramatičnih telefilmov. Toda na področju kinematografije pa ni nikakih zavor, čeprav vsi vemo, kolikšen je vpliv kina. Ko se ljudje vračajo iz kina domov, obnavljajo v duhu prizore, katere so videli na platnu. In bodimo si odkriti: nad polovico filmov doseže svoj višek v nasilju, grozodejstvu in sadizmu. Filmski podjetniki se sicer izgovarjajo s hlimbo, češ saj v vsakem takim dejanju navadno nastopi na platnu policija, ki zločinca ujame in ukroti. Toda dejanje je že izvršeno, nasilje se je vsaj začelo. Dejanje nasilja je nastopilo in napravilo svoj vtis na mlade duše, zlasti če so te še duševno šibke, kar je pri dušah tepistov skoraj vedno. To stran običajna filmska cenzura prezre. Ta se zanima le za noge in goloto igralk. Zdi se, da cenzura skorajda opravičuje prizore okrutnosti na račun erotičnosti. Podrobna dnevna kronika kaže, da so prav taka dejanja eno izmed tipičnih potez udejstvovanja in znakov tepizma. Tisk ima na tepizem manjši vpliv, ker ni tako nazoren in ker zahteva od mladostnika trud in potrpljenje, da ga prebere.

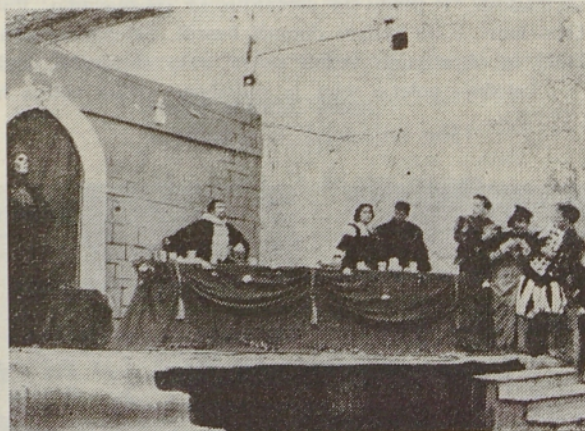
Pri nas kaže tepizem še drugo značilnost, v katero mnogi ne verjamejo. Mladostno zločinstvo, predrzneži, pretepači, tepisti izhajajo v veliki večini iz srednjih slojev, ki žive v kar dovoljnem blagostanju. To je blagostanje, v katerega je prišel danes zapadni človek. Večina tepistov spada v družine meščanskega sloja, uradniškega, trgovskega ter obrtniškega: to so dijaki, ki žive na ramah staršev in delavci, ki si že služijo svoj vsakdanji kruh. Revščina, brezposelnost, nepismenost, pomanjkanje izobrazbe ter bolna družba tu ne igrajo vloge.

Vzemimo v roke zemljevid in zasledujmo dnevno kroniko nekaj tednov. Zapičimo ob vsakem primeru tepizma na kraj iglo z rdečo glavico. Po nekaj mesecih bomo videli, da bo največ rdečih glav na krajih, kjer je največje blagostanje. V Franciji in Angliji je tepizma več kot pri nas, največ in najbolj nasilen pa je v Ameriki.

CUDNE ZELJE

V neki italijanski reviji sem pred kratkim bral tole: Neka mati je prišla do naslednjega zaključka. Naj ljudje ne mislijo, da smo me matere vedno zadovoljne s svojimi sinovi in hčerami. Toda danes nam je edina želja ta, da naši sinovi ne pripadajo k »teddy-boys«. Nikar tako, matere! To je že lepa skrb, a naj ne bo edina. Saj še vendar miselnost in udejstvovanje teddy-boys ni prišla tako daleč, da bi bila to naša edina skrb. Skrb je sicer opravičena, a naj ne bo edina, kaj šele zadostna. Ne samo, da naši otroci ne smejo pripadati k skupinam teddy-boys, a so istočasno lahko delomrzneži, lenuhi, bedaki, nesrečneži, egoisti in podobno. Naj ne bo naša edina skrb to, kar naši otroci ne smejo biti, ampak to kar naši otroci morajo biti! Ne omejujemo se samo na to, da rušimo vzroke, ki vodijo mladino v družbo teddy-boys, temveč jim dajmo osnove in možnosti, da bodo postali ljudje. To pa je težko. Prav zato pa o tem govorimo in pišemo in se bomo k temu vprašanju še vrnili drugič.

M. S.

Prizor iz predstave Slehernika na Repentabru

Bogomir Magajna
»Samorastnik«

Mira

Zadnje slava

Na morju ves rožnat zaton,
bila sva zadivljena vanj,
za zvonom pel Ave je zvon,
srce je brnelo od sanj.
Potem pa noč — zlatnina preč,
Temà — nisva se videla več.

Bruna Pertot

Plavaj, čolnič

Plavaj, čolnič
sam z menoj čez bele pene,
naj izgubi se sled za nama,
naj utihne šum obale,
naj beže za nama skale!
Kadar morje oškropilo
s svojimi žarki bo zapad,
bova srečna v mrzlih penah;
tu, v spokojnem nemem dnu
takšen mir je,
takšen hlad...

M.

VETER

Ime zapisano bilo je
v nežnem prahu zemlje.
Razmetal je veter črke...

KAKO MISLIJO

Ko sem stopal po ulici navzgor proti prijazni hišici, v kateri stanuje Bruna Pertotova, sem se ves tresel od strahu. Nisem se pa bal Brune, saj je Bruna mirno, skromno in vsega spoštovanja vredno dekle, niti njene sestre, Bog se me usmili, ampak njihovega psa, ki mi je bil že nekoč ob neki drugi priliki raztrgal očetove hlače. In moj strah ni bil neutemeljen. Brž ko sem stopil na dvorišče, me je napadel in mi odnesel čevlji. Fotoreporter, ki me je spremljal, je prestrašen začel bežati in to je bilo zanj usodno. Pes je spustil čevlji in planil za njim. Fotoreporter pa je, nebodilen, presenetljivo gibčno splezal na drevo, kjer je tudi ves večer ostal. Jaz pa sem svojo dolžnost izpolnil. Ob toplem ruskem čaju, ki ga je pila Brunina sestra, sem zastavil Bruni ta vprašanja in dobil te-le odgovore.

Kaj je za Vas lepše: barva, glasba ali vonj?

Barva in vonj nam ne bosta nikoli povedala toliko kot glasba; ta je pogovor duš in je nedvomno najpopolnejši izraz človeškega duha.

Če bi Vas kdo povabil na enomesedne počitnice v Rim, Pariz ali Tokio, za katero mesto bi se odločili in zakaj?

Skoraj gotovo za Tokio. To pa zato, ker je nam izmed teh treh mest najmanj poznano. Poleg tega se take prilike nudijo le redkokdaj, včasih sploh ne.

Kaj naj po Vašem mnenju napravi uredništvo Mladike, da bo revija bolj zanimiva?

Lahko bi rekla, naj čaka na novo literarno pomlad. Sicer pa mislim, da dobiva dovolj nasvetov od raznih kritikov ob vsaki novi številki.

Kateri živeči pesnik Vam najbolj ugaja?

Alojz Gradnik, ki je po mojem mnenju tudi najboljši; od slovenskih seveda.

Neki kritik je rekel, da ste Vi v svojih pesmih, dasi iskreni, preveč zaprti vase. Se strinjate?

Se ne strinjam. Predvsem, ker je znano, da je kritika prepogosta le osebno mnenje. Poleg tega mislim, da je omenjenega kritika skoraj gotovo mučila radovednost in bi rad vedel tudi to, česar jaz nisem povedala.

Kaj mislite o sebi?

Da je na svetu mnogo boljših od mene, pa tudi slabših. Kakšno je Vaše mnenje o tržaški slovenski radijski postaji?

Tega pa si skoraj da ne upam povedati.

Predstavljajte si, da Vas za kazen pošljejo na samotni otok. S seboj pa Vam dovolijo vzeti gramofon z eno samo ploščo in eno samo knjigo. Katero ploščo in katero knjigo bi Vi izbrali?

Na ploščo bi posnela šumenje borov. Za knjigo pa ne vem. Skoraj gotovo bi vzela sv. Pismo.

Po čem bi se Vam najbolj tožilo?

Na vašem mestu bi ne vprašala po čem, pač pa po kom. Tako pa lahko rečem, da po nečimer.

Kaj manjka po Vašem mnenju današnjemu človeku, da bi bil srečen?

Manjka mu prave vere. Njegova največja napaka je v tem, da je prezahteven; sreče pa ne išče v duhovnih vrednotah, ampak v materialnih dobrinah.

Kako bi Vi imenovali današnjo dobo?

Zanamci jo bodo verjetno imenovali dobo satelitov. Zakaj bi je tudi mi ne?

Miško Kranjec takole zaključuje svojo novelo »Nekoč bo lepše«: »Veliko vero pa je treba imeti v svojem srcu,

in če si potem otrok ali starec«. Mislite da ima današnji človek to vero?

Najprej bi morali vprašati Miška Kranjca, kaj on pojmuje pod besedo vera.

Katera je po Vašem mnenju najlepša stvar na svetu?

Najlepša stvar je ljubezen; vse kar je na svetu lepega, izhaja iz nje.

Kdaj navadno pišete pesmi?

Po pravici povedano, nimam urnika, niti letne sezone.

Če bi za pet minut postali vsemočni, kaj bi napravili?

Ustvarila bi nov svet, ali bolje novega človeka.

Česa si najbolj želite?

Biti srečna.

Kaj želite svojemu bližnjemu?

Ovisno je od tega, kdo je ta bližnji.

Katere so za Vas najlepše ure dneva?

Vse tiste, ki jih preživim prijetno.

Kateri greh mislite, da zasluži največjo kazen?

Včasih tudi najmanjši, če je storjen zlonamerno in porojen iz hudobije.

Katera največja nesreča lahko zadene človeka?

Da postane brezčuten, apatičen, ker s tem dejansko neha biti človek.

Ljubite bolj pomlad ali jesen?

Lepota pomladi je vsiljiva; jesen pa je tiha, neslišna, radodarna. Njeno lepoto moramo iskati; zato mi je dražja.

Kje bi radi zaključili svoje življenje?

Ne zdi se mi tako važno kje, ampak kako. Sicer pa si je človek vseh časov želel umreti doma.

Če bi Vas kdo udaril po desnem licu, bi mu ponudili še levo?

Dvomim. Morala bi videti, kdo bi bil tisti nekdo.

Verujete v usodo?

Ne verujem v usodo, pač pa v Usodo.

Se kdaj vprašate, kaj Vam bo prinesla prihodnost? Se je bojite?

To se sprašuje sleherni človek in dasi podzavestno, se je bojimo vsi, ker nam je neznana.

Katera je Vaša največja napaka?

Če postavite to vprašanje komu drugemu, vam bo naštel kar celo vrsto mojih največjih napak.

Kdo je najsrečnejši človek na svetu?

Vsak je lahko po svoje srečen. Težko pa je reči, kdo je najsrečnejši.

Kako bi potolažili nekoga, ki bi bil obupan?

Rekla bi mu, da ni še vseh dni konec. Če to ne bi pomagalo, bi mu rekla: »Prijatelj, odprsi si radio in poslušaj glasbo po željah! Minile te bodo vse skrbi in se boš našel na smejal od srca.

Bi radi izdali zbirko svojih pesmi?

Prav rada, če bi le vedela, da jih bo kdo bral.

Recite nekaj vsem Slovincem v tujini!

Pravim: vrnite se!

Pisatelj je danes mnogo, mnogo je tudi takih, ki bi želeli pisati, a ne znajo. Kaj mislite, da žene ljudi k pisanju?

Mnogi so že skušali odgovoriti na to vprašanje. Pravijo, da čuti umetnik nujno uteho, da izpoveduje to, kar v svojem notranjem svetu doživlja, da nudi drugim od svojega duhovnega bogastva. Drži pa, da marsikoga žene k pisanju želja po slavi, priznanju, včasih pa tudi skrb, kako izpolniti prazen prostor v reviji.

Kaj mislite o slovenskih starših, ki dajejo svoje otroke v italijansko šolo?

Da so gnila veja na drevesu naroda. Toda to je še vse premalo.

Kaj mislite o naših časopisih?

Da so poosebljenega političnih razprtij med Slovenci na Tržaškem in Gorškem.

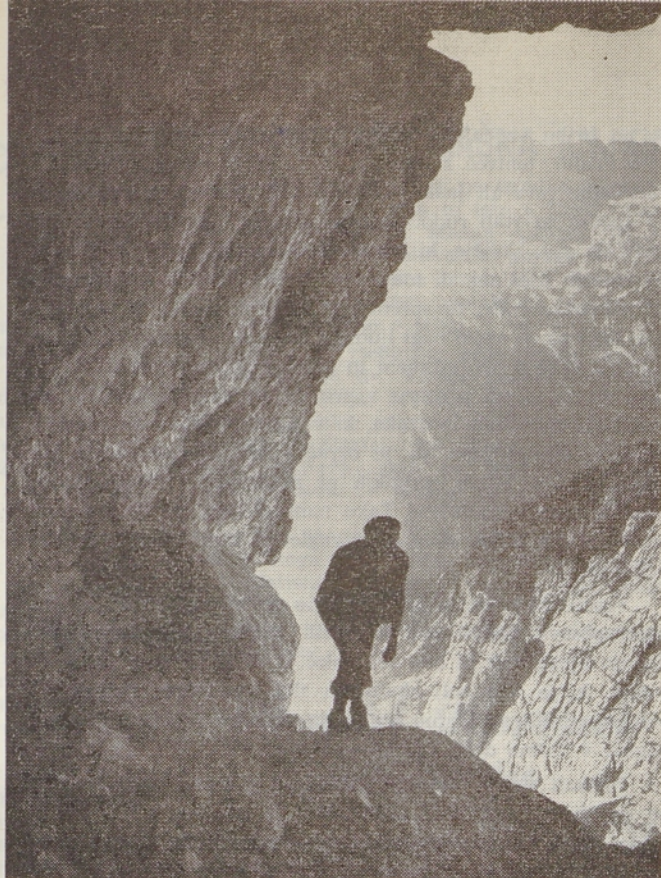
Mojih vprašanj je konec, gospodična. Ali bolje, še eno imam. Želite morda povedati kaj, česar Vas nisem jaz vprašal?

Mislim, da je bilo vaših vprašanj čisto dovolj. Zdaj dovolite, da vas jaz nekaj vprašam: »Kaj mislite o pesnicah in pesnikih?«

Spominjajo me na profesorja, ki je vedno, ob vsakem vremenu in vsako uro, v vsakem letnem času deklamiral poezije raznih pesnikov in mene, ki sem sedel vedno v prvi klopi (iz varnostnih ukrepov, kakor je bil dejal razrednik) in iz razumljivih razlogov tudi brez dežnika, vedno pošteno opljuval.

DANILO LOVREČIČ

IZLETI PO NAŠIH GORAH

RABELJSKI KOT IN KRALJEVI HRIB

Kanalska dolina doseže v Žabnicah svojo najvišjo točko. 810 metrov je za alpski prelaz v sicer strnjemem alpskem zidu dokaj majhna višina, in tako avtomobilska cesta kot železnica se brez večjih težav vzpeta čezenj.

Na Žabniškem sedlu poteka tudi precej važno razvodje med Jadranskim in Črnomorskim porečjem. Zahodno od Žabniškega sedla tečejo vode Karnskih in Julijskih Alp v Belo in po nji v Jadransko morje; vzhodno od sedla pa v Zilico, Dravo, Savo in Donavo ter končno v Črno morje.

Na dnu Trbiške kotline ob sotočju Vrtinjega potoka in Zilice je zanimivo križišče. Sem se stekajo doline kar od štirih vetrov. Od zahoda iz Furlanske nižine, od vzhoda iz Koroške in iz Gorenjske, od juga pa čez Predilski prelaz iz Soške doline. Ob tem križišču dolin in sotočju potokov je tudi nastalo prvotno trbiško naselje, ki o njem še danes pričata starodavna cerkvena in najstarejše trbiške hiše.

Pogled proti jugu zapira ne preveč ostra in z ruševjem zelo različno obrasla piramida Kraljevega hriba. Viševa skupina s svojimi belimi skalnimi stebri nam zaenkrat ostane nekje v ozadju pomaknjena na dno Trbiške Krnice, da se nam potem odkrije v vsem svojem sijaju, ko se ji dovolj približamo.

Kraljevi hrib je kljub lepemu razgledu, ki ga nudi, turistično po krivici zanemarjen, zato ga pa tembolj izkoriščajo zaradi nečesa konkretnjšega in donosnejšega. V preko sedemdeset kilometrov dolgih rovih, ki so jih navrtali v Kraljevi hrib, kopljejo namreč svinčevo in cinkovo rudo. Posebno kar se pridobivanja cinka tiče, je rudnik eden najpomembnejših v Evropi. Zadnje čase preživlja sicer precejšnjo krizo zaradi birokratskih predpisov, ki mu onemogočajo izvoz na tržišča. Industrija, ki se je v zvezi z rudnikom razvijal ob vzožju prevrtane piramide, je svoj vpliv raztegnila na življenje vse doline in posebno njenega trgovskega središča v Trbižu. Rabelj sam — tako se imenuje rudarsko naselje pod Kraljevim hribom — ima pa tipično lice vseh rudarskih na-

selij, kar jih poznamo. Na ozkem prostoru strnjene hiše imajo skoraj mestni videz, saj so po več nadstropij visoke. Njih lice pa je sivo, kot so bledosivi obrazi ljudi, ki živijo v njih. Ceste so razmeroma prazne, saj glavno življenje poteka globoko pod zemljo v rudniških rovih. Pa še ljudje, ki jih srečaš na cesti, vedno nekam hitijo z naglimi koraki, kot kadar jih sirena kliče v temni rov. Tudi kadar niso v službi, se radi kam zarijejo, pa četudi v sosednjo krčmo, da pri kozarčku pozabijo na svoje nenehno krtovo delo. Nekoliko vpliva na to puščobno sliko tudi pomanjkanje sonca, ki ga je zavoljo zelo ozke doline, vklesane med Pet Špic in Kraljevi vrh, res zelo malo. Pa še ko za nekaj ur na dan pokuka v dolino, so njeni prebivalci v glavnem zariti kje pod zemljo. Še voda v potoku, drugje v dolini tako kristalno čista, da je dobila kar ime Bela, je tukaj svinčeno siva. Na svoji kratki poti iz Rabeljskega jezera do naselja Rablja teče mlada Zilica še prozorna in čista. V Rablju pa v njej izpirajo svinčevo rudo, zato od tu naprej teče bolj umazanemu lugu podobna v dolino in spotoma umaže še kamne v strugi.

Mi pa jo mahujemo rajši nekoliko višje, da se znebimo te tesnobe, in da se zopet ogrejemo na soncu, ki že dolgo obseva bližnje vrhove. Kraljevi hrib sam je precej lahak za vzpon, a nekoliko težje sestopen, kot se še prav živo spominjam, čeravno je tega že skoro deset let. Takole sem takrat popisal doživetje v svoj dnevnik.

»Čeprav vreme ni bilo najlepše, smo se odpravili na pot. Mislili smo: malovreden dan za malo pomemben izlet. Iz Rablja smo se nad napravami, ki peljejo v rove, precej hitro vzdignili v prijetnih serpentinah. Železni vagončki, ki so se nam dvigali nad glavami pa so bili le hitrejši od nas. Pozorni smo postali na majhno podrobnost. Vagončki so se ob pobočju dvigali polni nečesa, vračali pa so se nepričakovano prazni, kar smo lahko natanko ugotovili, ker so bili pri spustu prevrnjeni. Tega si nismo vedeli razložiti. Ko smo tako prišli do vrhnje postaje žičnice, kamor so izginjali zagonetni vagončki, smo še mi šli malo pogledat za njimi. Tu so nam delavci, ki so upravljali vagončke razložili, da vagončki, ki

se po hribu vzpenjajo kvišku, niso napolnjeni z rudo, kot smo mislili, temveč z odpadki, s katerimi od zgoraj polnijo vertikalne rove ali jaške, kot jim tudi pravijo, iz katerih so od spodaj navrtali rudo. Ogledali smo si tudi, kakšen je tak rudniški rov. Količje, ki brani, da bi se rov posul, in tirnice, po katerih z oslom ali majhnim strojem vlečejo na dan polne vagončke rude, te spremljajo daleč v okrilje zemlje. Na dnu rova pa se napolnijo ljudje s krampom in kompresorjem borijo z goro v neprestanem in težko prikritem strahu, da se gora strese in jih pogoltne v svoje žrelo. Zaradi smradu, po rudniških svetilkah in zraka, ki v sunkih prihaja iz besnega kompresorskega bata, pa je ozračje zelo neprimerno za dihanje, čeprav v teh rudnikih ni zloglasnega grizuja, ki je strašilo drugih rudnikov. Tako nam je kar odleglo, ko smo v daljavi, na koncu rova zopet zagledali skozi okroglo luknjo beli dan.

Veseli, da zopet lahko dihamo s polnimi pljuči in da nas zopet obseva sonce, smo se hitrih korakov zagnali na vrh. Saj do njega tudi ni bilo več daleč. V slabi uri smo po strmi strugi, ki je bila bolj skalnemu žlebu podobna, dospeli na vrh. Še slutili pa nismo tedaj, da nam bo podoben žleb pri spustu v dolino delal precej preglavic.

Poiskali smo si zavetje ter pogleli v travo, pomalicali in se dodobrega razgledali. Pod nami je od juga proti severu tekla Zilica svoji neprijetni usodi naproti. Čez Jerebico, ki je senčila Rabeljsko jezero, so se valile sive cape bližajoče se odjuge. Ta podoba mi je nehote priklicala v spomin turške konjenike, ki so se nekako pred pet sto leti iz iste smeri valili v dolino.

Takrat so po vrhovih, morda tudi na tem, na katerem smo sedaj tako mirno ležali, goreli kresovi. Okopi krog trbiške cerkve pa še danes pričajo, da navali Turkov niso bili

ravno turističnega značaja. Na križišču potokov in dolin, ki sem jih prej omenil, so se odigravale tedaj krute bitke, ki pa Turkom niso zaprle dohoda na Koroško in celo na Dunaj.

Hitro nam je potekal čas na vrhu, pod večer pa je prišel šele pravi trenutek za fotografiranje. Tako smo se zamudili skoraj do sončnega zatona. Saj spust nam ni delal nikakih skrbi. Za spust smo si za spremembo izbrali strm žleb, ki mu sicer ni bilo videti dobro dna, a zeleni gozd pod njim nas je zvalil, da smo se začeli spuščati po njem. V tem smo zagrešili napako. Pod noč se namreč ni zelo pametno spuščati v dolino po nepoznanem terenu, povrhu pa še brez steze. No, v strmem žlebu smo se precej zakasnili. Sonce je že davnaj zašlo, ko smo se plazili čez skalne skoke, in ko smo prišli v spodnji gozd, je bila že tema. Sedaj seveda tudi steze nismo mogli najti, ki smo jo bili videli z vrha. Tako nam ni preostalo nič drugega, ko da se ob nekem hudourniku spustimo v dolino. Tema je bila tako trda, da sem držal sestro za roko, pa je nisem videl. Zaradi vode, ki nam je začela lesti v čevlje, smo zapustili strmo strugo in odšli na desni breg. Seveda ni bilo napredovanje tukaj nič lažje, in ker terena nismo poznali, nismo vedeli, kaj nas še čaka. Nismo bili več visoko nad rudarskim naseljem, katerega redke luči smo lahko razločili med bukovjem, a tudi do polnoči ni več manjkalo mnogo.

Naenkrat smo zagledali nekaj luči, ki so se ob nasprotnem pobočju dvigale proti vrhu. Zjutraj smo bili v Rablju pri nekem prijatelju in mislili smo si, da je poslal ljudi za nami, da nas poiščejo.

Ko smo jih doklicali, so nam res prišli naproti. Bili smo srečni mi in oni, da je vsako nadaljnje iskanje odveč. Prej kot smo predvidevali, se je vsa zadeva končala pri steklenici vina. Da so nas doma zaskrbljeni pričakovali, menda ni treba posebej poudarjati.

Ukve v Kanalski dolini so vasica, v kateri se čutimo nekateri Tržačani že kar doma. Leto za letom iščemo počitka ob potoku, na travnikih, na planini in seveda v vasi sami. Vsi se že poznamo med seboj. Če kako leto kdo od nas ne gre v Ukve, nas začudeno in zaskrbljeno sprašujejo: »Kje je ta pa ta? Ali ga ni več v Trstu?«

Ukve spet pojo...

Ukve v Kanalski dolini so vasica, v kateri se čutimo nekateri Tržačani že kar doma. Leto za letom iščemo počitka ob potoku, na travnikih, na planini in seveda v vasi sami. Vsi se že poznamo med seboj. Če kako leto kdo od nas ne gre v Ukve, nas začudeno in zaskrbljeno sprašujejo: »Kje je ta pa ta? Ali ga ni več v Trstu?«

Navadno smo ob farnem žegnanju v Ukvah. Tedaj imajo vaščani izredno lepo staro navado, da po veliki maši vaški fantje zapoje najprej pred cerkvijo, nato pa gredo od gostilne do gostilne ter zapoje pred vsako po tri sloveinske narodne pesmi. Domače dekletke prinese fantom štefan vina, steklenica je zaprta s slovenskim šopkom rož. Fant vzame šopek in ga pripne dekletu, potem pa natoči vina. Fantje pojo in pijejo.

Lansko leto so bili ta lepi običaj opustili, baje je bilo premalo fantov (to je namreč naloga fantov, ki gredo tisto leto na nabor). Letos pa je običaj znova oživel.

Pred Prešernovo hišo, kjer vsako leto letuje Slovenski kulturni klub, so fantje zapeli, kot vidite na sliki. Prešernovo dekletko pa je prineslo vino. Kateri fant bo pripel šopek? Tisti, ki mu je dekletko najbolj všeč. Potem so fantje nadaljevali, čeprav je deževalo. Prepričani smo, da ne bo nikdar več tako malo fantov v Ukvah, da bi ta običaj odpadel.

Cerkveno petje na Tržaškem

Nedelja — 9. oktobra 1949 — je za zgodovino cerkvenega petja in cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem važen datum: prvič namreč so tedaj nastopili cerkveni pevski zbori s cerkveno, oziroma Marijino pesmijo v obliki koncerta.

Do tedaj je bila cerkvena pesem povezana le z bogoslužjem ali cerkvenim praznikom, nikjer pa (edino izjemo imamo v Klancu), ni zabeležen koncertni nastop s cerkveno pesmijo. V tem smislu pomeni ta datum kot začetek nove, lepše dobe za cerkvene pevske zборе na Tržaškem.

Ta prvi koncertni nastop se je vršil v Dolini na pobudo tedanjega dolinskega župnega upravitelja g. Franca Štuheca — javnosti je bil oznanjen kot koncert Marijanskih pesmi. Nastopili so tržaško-openski, rojanski, dolinski, mačkovljanski in goriški zbori posamezno.

Temu nastopu so sledili potem drugi skoraj vsako leto; v začetku so peli zbori posamezno, z letom 1952 pa so začeli nastopati združeno.

Nastopi so sledili nastopom in je prav, da jih zabeležimo, ker ti koncerti bodo prešli iz običajne kronike v zgodovino delovanja naše dobe tu na Tržaškem. Tudi številke same lahko povedo vse prizadevanje, ves trud, vso pripravo. Kar pa z veseljem ugotavljamo je to, da je slovenska javnost sledila z velikim zadovoljstvom in zanimanjem delovanju pevskih zborov.

Objavljamo v vrstnem redu vse nastope, da bomo imeli čim jasnejšo sliko tega delovanja.

9. oktobra 1949: Koncert Marijanske pesmi v Dolini. Nastopili so tržaški-openski, rojanski, dolinski, mačkovljanski ter goriški zbori.

26. decembra 1949: Večer božične pesmi v Bazovici. Nastopili so tržaški-openski, bazovski, mačkovljanski, ter otroški zbori iz Doline, Mačkovelj in Bazovice, posamezno in skupno.

7. januarja 1951: Koncert božičnih pesmi v dvorani v Nabrežini. Nastopili so zbori Sv. Križa, Bazovice, Mačkovelj ter solista prof. Marijan Kos in Milena Čekutova.

19. oktobra 1952: Nastop združenih pevskih zborov v Avditoriju. Peli so zbori z Opčin, iz Rojana, Mačkovelj in Doline.

6. januarja 1953: Koncert božičnih pesmi v Avditoriju združenih pevskih zborov. Peli so zbori iz Rojana, Bazovice, Doline, Mačkovelj in z Opčin.

7. marca 1954: Koncert Marijanskih pesmi v Avditoriju. Nastopil je zbor Sv. Jakoba.

5. januarja 1957: Koncert božičnih pesmi v Avditoriju. Nastopil je zbor iz Skednja.

6. januarja 1958: Koncert božičnih pesmi v Rojanu. Peli so zbori iz Rojana, Sv. Vincencija in Skednja.

2. februarja 1958: Koncert božičnih pesmi na Opčinah. Nastopil je zbor s Proseka.

7. decembra 1958: Nastop združenih pevskih zborov iz Rojana, Skednja in Doline v Avditoriju.

4. januarja 1959: Koncert božičnih pesmi pri Sv. Ivanu. Peli so zbori iz Barkovelj, Sv. Ivana, Skednja, Sv. Vincencija, z Opčin ter dolinski fantje.

14. junija 1959: Koncert Marijinih pesmi v Skednju. Peli so zbori iz Skednja, Mačkovelj, Rojana, Barkovelj, Sv. Vincencija in z Opčin.

(Nadaljevanje na strani 135)

Rimski Slovenci na izletu

DR. VREČAR: MAŠNA KNJIGA

Mladika želi opozoriti na izredno pomembno knjigo, ki je izšla to leto v Trstu, namreč dr. Vrečarjeva Mašna knjiga. To ni morda navaden molitvenik, ampak je v resnici knjiga, saj ima preko 1400 strani. Tiskana je na tankem papirju in jo neovirano lahko nosimo s seboj.

Knjiga je vsebinsko zelo skrbno sestavljena, saj je dr. Vrečar zadnja desetletja gotovo najboljši tovrstni strokovnjak med Slovenci. Poleg molitev za osebne in javne zadeve je pisatelj dal glavno težo in poveslil največjo skrb sv. mašam. Po tem delu je dodal še mašne in cerkvene pesmi sploh.

Knjigo je opremil ak. slikar Milko Bambič v slogu in s finim občutkom za vsebino. Natisnila pa jo je v zelo lepi obliki tiskarna »Graphis«.

Mašno knjigo lahko dobite v slovenskih knjigarnah.

Rimski Slovenci na izletu

Slovenci smo v večnem mestu raztreseni na vseh koncih in krajih. A lepo je, neskončno lepo, ko pridemo skupaj. Srečna tista misel, naj naredimo vsako leto skupni izlet. Vsi smo se je oprijeli in letos smo že težko čakali, da se uresniči. Z vseh koncev smo prihajali. Z mnogimi se nismo videli vse leto, čeprav živimo v istem mestu.

A skupaj smo prišli.

Glejte:

Slovenci, ki živimo v Rimu, smo naredili letos drugi skupni izlet in sicer v Montecassino.

Zapustili smo večno mesto. Po lepi asfaltirani cesti smo brzeli proti cilju. Na desni smo pustili lepe Albanske griče z znanimi vinorodnimi mesti Frascati, Monteporzio, Velletri. Zavili smo v dolino, jo kmalu zapustili, se začeli dvigati na grič, do mesta Prosinone, glavnega mesta province. Ko smo se približali mestu Montecassino, smo videli, da stoji samostan na precej visokem griču. Naš prvi cilj je bil tam. V samostanu smo imeli namreč sv. mašo, med katero smo peli iz vsega srca slovenske cerkvene pesmi. Po maši smo si ogledali samostan.

Od tod smo kmalu odšli v bližino poljskega pokopališča, med tisoče in tisoče grobov poljskih vojakov, ki so padli v zadnji vojni in so našli tu svoj poslednji dom. V veličastni tišini je recitiral preč. g. Stan-ko Janežič pesem Raška Vodeba, ob kateri smo začutili tragiko tisočih mrtvih Slovencev in Poljakov v minuli vojni. Nato smo zapeli pesem Srce je žalostno... in Gozdič je že zelen...

Pot nas je potem vodila ob Tirenskem morju. Poslednje popoldansko sonce se je spuščalo v tiho morsko gladino. Prihajal je mrak, mi pa smo sedli tik obale. Zableščale so prve luči na ribiških čolnih. Mi pa smo dihali sveži zrak in peli naše pesmi.

Ko smo le moral spet sestiti v avtobus, naša pesem ni utihnila. Spremljala nas je do velikega, večnega mesta in utonila v kričečem trušču. Ostal je nepozaben spomin. Vsi smo čutili, da bomo prihodnje leto spet vsi na izletu. Nasvidenje!

Udeleženec

Naši stari niso poznali današnjih zabav in razvedrila: kina, radia, televizije, komaj kaj knjig in časopisov. In vendar jim leto ni potekalo v enoličnosti. Vsak praznik je imel svoje navade in običaje in vrstili so se lepo od zime v pomlad, iz poletja v jesen. Leto in življenje sta imela svojo vsebino, časnost se je prepletala z večnostjo. Stari časi so minili. Nova doba ustvarja svoje življenjske oblike. Staro gine, novo ga razkraja. Pri tem se brez pomislekov ločeva tudi vrednot, ki imajo nadčasovni, večnostni pomen. Zato postaja moderni čas tako poganski. V krščanski družini se te vrednote še ohranjajo. Zato so krščanske družine zakladnice vsakega naroda, vanje se umika duša, ki beži pred hladnim duhom novega časa. Krščanska družina zato s prizadevnostjo skrbi, da se vsaj v njenem ozkem krogu praznujejo prazniki in godovi in drugi spominski dnevi, kakor velela izročilo in kolikor dopuščajo zunanje okoliščine. Življenje krščanske družine naj diha v ritmu cerkvenega leta, ki je ena izmed najčudovitejših umetnin, kar jih ima človeštvo. V adventu se s prižiganjem štirih sveč na adventnem vencu bližamo božičnemu prazniku. Otroci po svoje stopajo božiču naproti. In pripravljane jaslje in »božičnega paradiža« ali »betlehem« — koliko prelepih ur za družinski krog! Nato pa sveti večer, polnočnica in spominski godovi, ki slede božiču: tepežkanje, drugi in tretji sveti večer, sveti Trije kralji v jasljah, naposled svečnica in slovo od jaslje! Zatem preživlja krščanska družina spet sveti postni čas in se veseli bližajoče se velike noči. Kolikšno veselje so otrokom pirhi pa nošnja jedil k blagoslovu pa pomenljivi obredi velikega tedna in slovesno vstajenje! Tako se vrsté praznovanja pod vodstvom skrbnih staršev vse do zahvalne nedelje in do nedelje Kristusa Kralja. Vmes obhaja družina godove svojih družinskih članov in spominske dneve družine.

PASIJON V OBERAMMERGAU

V majhnem bavarskem mestecu Oberammergau igrajo vsakih deset let Kristusovo trpljenje. Na posebnih tajnih volitvah razdeli vaška skupnost posamezne vloge. Kristus bo igral drugo leto isti igralec kot leta 1950. Posebno pomembne vloge so: recitator, vodja zbora in Kajfa. Volitve posameznih vlog se vrše v zgodnjih jutranjih urah po službi božji. Ker bo drugo leto v Münchenu svetovni evharistični kongres, bodo verske igre v Oberammergau dobile še poseben poudarek in si obetajo velik obisk tudi iz zunanjega sveta.

POGOVORI KARMELIČANK

Francozi bodo posneli film po Bernanosovi drami »Pogovori karmeličank«, ki ga zelo skrbno pripravljajo. Režiral bo duhovnik Bruckberger, ki mu bo pomagal režiser Philippe Agostini. Glavne vloge bodo igrale Alida Valli, Pascale Audret, Madeleine Renaud in Jeanne Moreau. — Gотовo se Tržaški Slovenci spominjajo te čudovito lepe katoliške drame, ki jo je izvajal Radijski oder radia Trst A. To je bil prvi prevod v slovenščini.

Mati in dom

Mislím, da imajo otroci najraje, če jim je mati na razpolago vsak trenutek dneva. Čisto majhni otroci se sicer zlahka navadijo na družbo stare mame, tete ali služkinje, če te materinsko skrbe zanje. Toda ko se začno odgovornosti in težave, je materina prisotnost neobhodno potrebna. Če otrokovo šolsko delo nadzira mati, bo delal skrbneje in raje. Mladostniku bo s potrpežljivo in razumevajočo besedo ublažila komplekse strahu in negotovosti, ki so tipični za to dobo.

Mati, ki ima neobhodno potrebne lastnosti kot so diskretnost in velikodušnost, ne more postati otroku nikoli samo nekdo, ki ga vidijo le mimogrede. Zgodi se, da jo življenje prisili, da večino svojega časa preživi izven doma. Če je k temu prisiljena, če opravlja delo namesto moža, ali če mož premalo zasluži, da preskrbi družini kruha, tedaj otroci to razumejo, celo občudujejo jo, če vidijo, da je zmožna opravljati to delo. Toda žena se odtegne domu tudi iz drugih vzrokov, če ne že lahkomiselnih, vsaj ne nujno potrebnih. V tem primeru ji otroci niso hvaležni, tudi če si je napravila ime. So žene, ki jim je uveljavljanje v družbi cilj življenja, spet druge, ki se udejstvujejo v dobredelnih društvih v toliki meri, da pozabijo na to, da so največ dobredelnega udejstvovanja dolžne svojim lastnim otrokom in možu. So otroci, ki vidijo svojo mater samo zvečer, preden ležejo in vendar bi ne mogli trditi o teh materah, da niso usmiljene in dobre gospe. Toda nečimrnost in želja po uveljavljanju sta jih oddaljila od njihovih pravih nalog.

Skratka, če mati mora zapuščati dom, je opravičena, če pa to ni njena dolžnost, mora dati svojim otrokom čim večji del same sebe in naj žrtvuje drugim svoj preostali čas, ki ga pa seveda, ne preostaja.

Pijete kavo?

Pitje kave se je silno posplošilo v zadnjih treh stoletjih. Danes jo pijejo takorekoč v vseh družinah. Mlečno kavo damo brez nevarnosti tudi otrokom. Ni pa zanje priporočljiva črna kava. Mnogi ne prenesejo črne kave zvečer, lažje pa prenesejo mlečno. Po črni kavi ne morejo zaspati, po mlečni pa nimajo težav. Ker kava vsebuje kofein, nekoliko razdraži možgane, tako da lažje mislimo, opazujemo ali govorimo, natančneje se česa spomnimo in bolje vztrajamo v duševnem delu. Prijetni učinek kave čutimo še najbolj, če smo duševno in telesno utrujeni. Kava istočasno ublaži občutek lakote in včasih pospešuje prebavo. Videli smo že, da vpliva na spanje, toda v različni meri, kajti nekateri ne zaspijo, četudi popijejo le malo kave preden ležejo, drugi pa lahko spijo, in sicer neglede na to, ali so navajeni na kavo ali ne. Kava vpliva nekoliko na delovanje srčne mišice in istočasno pospešuje izločanje seča. Pospešuje izločanje slin, ker je grenka in istočasno pospešuje izločanje želodčnega soka. Izkazalo se je, da nekateri sploh ne prenesejo kave. Tudi če je popijejo le malo, čutijo srčne utripe, so nemirni, ne morejo spati, včasih celo bljuvajo ali zbolijo za drisko. Kave ne prenašajo tisti, ki trpijo za boleznimi ščitnice, tisti, ki imajo razne srčne motnje živčnega izvora, nadalje tisti, ki imajo zelo občutljiv želodec in trpijo zaradi želodčne kisline. Če ti zadnji pijejo kavo, čutijo tudi po več ur, da jih peče v želodcu, in imajo še druge želodčne motnje. Tudi nekateri otroci ne prenašajo kave, Opazili so, da tisti, ki je ne prenašajo, ne prenašajo niti kofeina. Razumljivo je, da odsvetujemo kavo vsem tistim, ki čutijo posledice zaradi nje. Odsvetujemo jo tudi mnogim bolnikom. Ne priporočamo je ljudem, ki bolehalo za vnetjem želodca in črev, še posebno tistim ne, ki izločajo preveč želodčnih kislin. Včasih že majhna količina kave povzroči pri njih drisko. Kavo odsvetujemo preveč občutljivim ljudem, nadalje tistim, ki bolehalo zaradi ščitnice, še posebno če imajo basedowa. Lahko sežejo po kavi srčno bolni, toda le če nimajo zvišanega krvnega pritiska. Po drugi strani odsvetujemo kavo ljudem, ki bolehalo za kožnimi boleznimi. Odsvetujemo jo vsem bolnikom z želodčno rano ali z rano v dvanajstniku, bolniki s sladkorno boleznijo jo lahko uživajo.

Zdravi ljudje smejo piti kavo, seveda le zmerno veliko. V večji količini pa je kava lahko škodljiva. Če torej dolgo zauživamo preveč kave, lahko pridejo posledice. Sicer ne pride nikoli do pravega zastupljenja s kavo, tudi če je zaužijemo zelo dosti naenkrat. Mnogi so sicer iz znanstvenih razlogov poskusili popiti dosti kave hkratu, a ni bilo nikakih nevarnih posledic, čeprav so čutili številne motnje, ki jih je treba pripisati pač prekomernemu zauživanju kave. Motnje so trajale največ nekaj dni in so nato postopno izginile. Poleg akutnega zastupljenja s kavo pa poznamo še kronično dolgotrajno zastupljenje. Če posamezniki dolgo pijejo velike količine kave, je naravno, da se pojavijo posledice. Taki ljudje so blede in suhi, imajo plašen in nemiren izraz, svetle oči. Ne spijo prav ali pa spijo nemirno, zato se nikoli ne odpočijejo. Imajo bolj nemiren značaj in so razdražljivi. Zjutraj se jim tresejo roke in tako ne morejo opravljati svo-

jega dela; včasih jim drgetajo mišice v obrazu in jeziku. Ponoči tožijo zaradi mišičnih krčev ali zaradi živčnih pojavov na koži, ki jih srbi ali je čezmerno občutljiva. Mnogi se pritožujejo zaradi srčnih motenj. Srce jim razbija ali pa neredno bije. Istočasno imajo motnje na prebavilih. Izgubijo apetit, čutijo zgago, riga se jim, a včasih celo bljuvajo in istočasno imajo tudi neredno odvajanje. Če gre za kronično zastupljenje s kavo, je zdravljenje povsem enostavno. Bolnik se ji mora odreči. Tudi če se povsem odpove kavi, ne čuti nikakih posebnih težav. Nekaj dni je res težko, toda kmalu izginejo prav vse težave. Takim bolnikom priporočamo pitje kave brez kofeina. Taka kava ima nekaj svojstev prave, toda ne vsebuje več kofeina in čisto nič ne škoduje.

Dr. MILAN STARC

KOSTANJ ZORI

Malo za grozdem dozori kostanj. Nikdar ne bomo dovolj poudarili vseh hranilnih vrednosti, ki jih ima grozdje in nikdar ga ne bomo dovolj priporočali.

Vendar bomo zdaj že teže dobili grozdje na trgu. Ponuja se nam kostanj, ta znanilec zrele jeseni. To gotovo ni kako posebno hranilo, vendar je dragocen škrob, ki ga ima kostanj v sebi.

V toplih jesenskih popoldnevih pa ga gredo mnogi peč na gmajno. To je pravi slovenski piknik.

Slovenska Benečija pa ga v preobilici prodaja in marsikdaj pomore prav kostanj iz največje revščine.

Slavec in roža

PREVEDEL MIRKO JAVORNIK

Lavantinski škofijski ordinariat v Mariboru je založil in izdal I. del svetega pisma Stare zaveze, ki obsega: pet Mojzesovih knjig, Jezuetovo knjigo, Knjigo sodnikov, Rutino knjigo, Štiri knjige kraljev in Dve kroniški knjigi. Vsega torej skupaj 14 knjig. Ostane še torej od Stare zaveze 31 knjig. Delo je natisnila in klišeje izdelala tiskarna Jože Moškrac v letu 1959. Naklada je dosegla 25 tisoč izvodov. Sveto pismo so ljubitelji takoj pokupili in ga je danes prav težko dobiti.

V slovenskem književnem življenju je tokrat četrtič, da smo dobili sveto pismo Stare zaveze. Prvič nam ga je pripravil leta 1584 Jurij Dalmatin, katerega prevodi v slovenščino slone na Lutrovem nemškem prevodu. V letih 1783 do 1802 je nov prevod oskrbel Japelj na osnovi latinskih tekstov. V času od 1856 do 1863 pa je ljubljanski škof Wolf oskrbel nov natis, ki je prav tako slonel na latinskem prevodu. Pokojni univ. prof. dr. Matija Slavič pa se je lotil novega prevajanja iz hebrejščine in je današnja knjiga sad njegovega dvajsetletnega dela. V načrtu je popolna izdaja celotnega svetega pisma, katerega prvi del je že pred nami. Delo je prevedeno iz izvirnega teksta, razen v kolikor se ta ni ohranil, se je prevajalec naslonil na grške in latinske tekste. Grške in latinske tekste je prevedel dr. Fran Jeré. Novo zavezo pa so že pripravili v času od leta 1925 do 1929 prevajalci: Jeré, Pečjak in Snoj. Na novo pa bo sedaj iste tekste predelal in z opombami pripravil dr. Snoj Andrej. Mariborski škofijski ordinariat si je ob Slomškovem letu (letos poteka sto let, kar je Slomšek prenesel sedež škofije od Sv. Andraža v Maribor) nadel pomembno nalogo, da izda celotno sveto pismo. Delo, ki prihaja danes med Slovence, izhaja izpod rok Dr. Aleksiča in dr. Stanka Canjkarja, ki sta nekaka varuha Slavičevega rokopisa in jamčita, da prihaja pomembno delo med vernike. Uvodne besede k I. delu je napisal naslovni škof in apostolski administrator lavantinske škofije dr. Maksimilijan Držečnik.

M. S.

ŽUPANČIČ - ZBR. DELO

Te dni je izšla pri državni založbi Slovenije v Ljubljani, v znani zbirki Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, III. knjiga zbranega dela Otona Župančiča. Uredila sta jo Josip Vidmar in Dušan Pirjevec.

Tretja knjiga Župančičevega zbranega dela zaključuje Župančičevo pesniško žetev in

Skupina udeležencev letovanja Slovenskega kulturnega kluba

»Dejala je, da je pojde plesat z mano, če bi ji prinesel rdečih rož,« je vzkliknil mladi študent, »toda ni je rdeče rože na vsem mojem vrtu.«

Iz gnezda na Gradnu ga je slišal Slavec, pokukal skozi listje ter se čudil.

»Ni je rdeče rože na vsem mojem vrtu,« je tožil oni in lepe oči so mu zalile solze. »Ah, od kakšnih malenkosti je odvisna sreča! Prebral sem, kar so napisali modreci, in vse skrivnosti filozofije so moje, toda zaradi ene same rdeče rože je šlo moje življenje po zlu.«

»To je pa konec koncev pravi zaljubljenec,« je rekel Slavec. »Noč za nočjo sem pel o njem, čeprav ga nisem poznal; noč za nočjo sem pravil njegovo zgodbo zvezdam, zdaj pa ga vidim. Njegovi temni lasje so ko hijacintin popek in njegove ustnice rdeče ko roža njegovih želja; toda koprenenje mu je obledilo lice, da je podobno slonovini, in tegoba je pritisnila svoj pečat na njegovo čelo.«

»Kraljevič pripravlja ples za jutri zvečer,« je mrmral mladi študent, »in moja ljuba bo med plesalci. Če ji prinesem rdečo rožo, bo plesala z mano do zore. Če ji prinesem rdečo rožo, jo bom držal v objemu, glavo mi bo naslonila na ramo, in njena roka bo stisnjena v moji. A ni je rdeče rože na mojem vrtu in tako bom sedel sam in ona pojde mimo mene. Ne bo se zmenila zame, meni pa bo počilo srce.«

»To pa je pravi zaljubljenec,« je rekel Slavec. »Trpi tisto, o čemer jaz pojem: kar je meni radost, je njemu muka. Ljubezen je zares čudežna stvar. Bolj je dragocena od smaragdov in dražja od pretenjenega opala. Biseri in granati je ne morejo kupiti in tudi ni naprodaj na sejmu. Trgovci si je ne morejo pridobiti in ni je moč odtehtati z zlatom.«

»Godci bodo sedeli na svojem odru in brenkali na godala in moja ljuba bo plesala na zvok harfe in gosli. Plesala bo tako lahno, da se ji noga ne bo dotikala tal in dvorjani v živih oblačilih se bodo gnetli krog nje. Toda z mano ne bo plesala, zakaj nimam je rdeče rože, da bi ji jo dal.« In vrgel se je v travo, zagrebel obraz v roke in jokal.

»Zakaj neki joče?« je vprašal Martinček, ko je švignil mimo njega s privzdignjenim repom.

Res, zakaj?« je dejal Metulj, ki je frfolel za sončnim žarkom. »Res, zakaj?« je zašepetala s pritajenim glasom Marjetica sosedu.

»Joka zaradi rdeče rože,« je dejal Slavec.

»Zaradi rdeče rože!« so vzkliknili oni. »Kako neznansko smešno!« Martinček, ki je bil malo pasjeverca, se je pa kar zakrohotal.

Slavec pa je razumel, v čem je študentova tegoba. Molče je sedel v Gradnu ter premišljeval o skrivnostih ljubezni.

Na lepem je razprl rjave peruti za let in švignil v zrak. Kakor senca je brzel mimo gaja in kakor senca jadral čez vrt.

Sredi trate je stal prelep Rožni grm in ko ga je Slavec zagledal, je zletel do njega in se spustil na vejo.

»Daj mi rdečo rožo,« je zaklical. »pa ti bom zapel svojo najslajšo pesem.«

Toda Grm je odkimal.

»Moje rože so bele,« je odvrnil. »Tako bele ko morska pena in bolj bele ko sneg na gorah. Toda pojdi k mojemu bratu, ki rase krog sončne ure; morda ti bo on dal, kar želiš.«

In Slavec je odletel k Rožnemu grmu, ki je rasel krog stare sončne ure.

»Daj mi rdečo rožo,« je zaklical, »pa ti bom zapel svojo najslajšo pesem.«

Toda Grm je odkimal.

»Moje rože so žolte,« je odvrnil. »Tako žolte ko lasje morskega dekleta, ki sedi na prestolu iz jantarja, in bolj žolte od žafrana, ki cvete na trati, preden pride žanjec s koso. A pojdi k mojemu bratu, ki rase pod študentovim oknom, pa ti bo morda dal, kar želiš.«

In Slavec je odletel k Rožnemu grmu, ki je rasel pod Studentovim oknom.

»Daj mi rdečo rožo, pa ti bom zapel svojo najslajšo pesem.«

Toda Grm je odkimal.

»Moje rože so rdeče.« je odvrnil. »Tako rdeče ko golobja nožica in bolj rdeče ko velike pahljače iz koral, ki valove v morski votlini. Toda zima mi je zamrznila žile in slana mi je pogrizla brste in vihar mi je polomil veje in ne bom imel rož vse to leto.«

»Ena rdeča roža je vse, kar želim,« je vzkliknil Slavec; »ena sama rdeča roža! Mar je ni poti, po kateri bi jo dobil?«

»Je pot,« je odvrnil Grm, »a je tako strašna, da se ti je ne upam povedati.«

»Povej mi jo,« je dejal Slavec, »nič me je ni strah.«

»Če želiš rdečo rožo, jo moraš stkati iz godbe ob mesečini in jo pobarvati s krvjo lastnega srca. Peti mi moraš s prsi na trnu. Vso noč si moraš prebadati srce in tvoja živa kri mora teči v moje žile in postati moja.«

»Smrt je huda cena za eno rdečo rožo,« je vzkliknil Slavec, »in življenje je sleherniku na moč drago! Lepo je, sedeti v zelenem gozdu in gledati Sonce v njegovi zlati kočiji in Mesec v njegovem srebrnem koleslju! Sladek je vonj črnega trna in sladki so zvončki, ki se skrivajo v delu, in resjé, ki poganja na bregu... Toda ljubezen je boljša od življenja in kaj je srce ptice v primeri s srcem človekovim?«

In razprl je rjave peruti za let ter švignil v zrak. Ko senca je brzel čez vrt in ko senca je jadral čez log.

Mladi Student je še vedno ležal v travi, kjer ga je bil pustil, in solze v njegovih prelepih očeh se še niso bile posušile.

»Bodi srečen,« je vzkliknil Slavec, »bodi srečen; dobil boš rdečo rožo. Jaz jo bom stkal iz godbe ob mesečini in jo pobarval s srčno krvjo. In vse, kar prosim za vračilo, je, da bodi pravi zaljubljenec, zakaj Ljubezen je modrejša ko Filozofija, četudi je silna. Plamenasta so njena krila in plamene barve njena postava. Njene ustnice so sladke ko med in njen diih je kakor kadilo.«

Student se je ozrl iz trave in poslušal, a ni mogel umeti, kaj mu pripoveduje Slavec, zakaj poznal je samo stvari, ki so zapisane v knjigah.

A razumel je Gradn in mu je bilo hudo, zakaj sila rad je imel drobnega Slavca, ki si je bil splel gnezdo v njegovih vejah.

»Zapoj mi poslednjo pesem,« je zašepetal; »tako sam bom, ko pojdeš.«

In Slavec je zapel Gradnu in njegov glas je bil ko voda, žuboreča iz srebrnega vrča. Ko je končal pesem, je Student vstal ter potegnil iz žepa zapisker in svinčnik.

»Peti zna,« si je govoril, ko je odhajal po logu — »tega mu ni moč odreči; pa mar kaj čuti? Bojim se, da ne. Zares, je kakor večina umetnikov; sam slog ga je, pa nič srca. Ne bi se žrtvoval za druge. Misli samo na muziko in vsakdo ve, da so umetnosti sebične. Pač pa je treba priznati, da ima v glasu nekaj lepih not. Kako škoda, da ne pomenijo nič, ali da bi kakor koli koristile.« In šel je v sobo in legel na tesno slamnato posteljo in začel misliti na svojo ljubezen; in čez nekaj časa je zaspal.

In ko je Mesec zasijal na nebu, je Slavec odletel k Rožnemu grmu ter pritisnil prsi na trn. Vso noč je pel s prsi na trnu in mrzli, stekleni Mesec se je sklanjal ter ga poslušal. Vso noč je pel in trn se mu je zadiral globlje in globlje v prsa in živa kri je odtekala iz njega.

Najprej je pel o rojstvu Ljubezni v srcu fanta in dekleta. In vrh najvišje veje na Rožnem grmu je vzbrstela čudovita roža, list za listom, kakor je pesem prihajala za pesmijo. Najprej je bila bleda kakor stopinje jutra in srebrna kakor krila zarje; kakor senca v srebrnem zrcalu, kakor senca v kalu; taka je bila roža, ki je vzcvetela vrh najvišje veje na Grmu.

A Grm je zaklical Slavcu, naj se prižme tesneje na trn. »Pritisni se še bolj, Slavček,« je silil Grm, »ali pa bo dan zasijal, preden bo Roža stkana.«

In Slavec se je prižl tesneje na trn in glasnejša je bila njegova pesem, zakaj pel je o rojstvu kopnenja v duši fanta in dekleta.

In nežen rožnat nadih je prihajal v liste, kakor nadih v obrazu ženina, ko poljubi nevestine ustnice. Toda trn še ni bil dosegel srca in tako je srce v Roži ostalo belo, zakaj samo Slavčeva kri lahko pordeči roži srce.

obsega vse pesmi, ki so nastale od leta 1915 do smrti 1949. To je doba, ki zajema nad 35 let pesnikovega življenja, njegov višek, a tudi njegovo upadanje in molk. V tej dobi je izdal Zupančič dve samostojni pesniški zbirki, ki sta pobrali najboljše pesmi, ostale so obležale po revijah, mnoge pa tudi v rokopisih.

Prva zbirka je V zarje Vidove, ki je izšla leta 1920 kot Zupančičeva četrta pesniška knjiga. Posvetil jo je ženi. Ljubezen do žene in ljubezen do domovine sta najsilnejši gibali teh ubrano povezanih pesmi. Razpor telesa in duha je pesniku poravnala ljubezen, ki ga je 1913. leta pripeljala do zakona. Zemlja in nebo, čas in večnost, domovina in svet se stikajo in vežejo, »kot da ves svet je v meni spočet, iz mojega srca se lije«. Osrednji del zbirke predstavljajo domovinske pesmi, ki so nastale med prvo svetovno vojno in v katerih pesnika skrbi usoda slovenskega naroda sredi vojnih grozot. Te pesmi dokazujejo, da je bil tedaj Zupančič z vsem bitjem povezan s svojim narodom, bolj kakor prej ali pozneje.

V zarje Vidove je višek Zupančičeve pesniške moči. Tega se je zavedal sam in je naznačil tudi v naslovu. Vidov dan mu je čas najvišjega dneva in središče leta, torej najvišji pesniški polet zanj.

Po zbirki V zarje Vidove je Zupančič za trinajst let umolknil. Pravijo, da so bili vzroki predvsem zunanji, češ, da se je moral ukvarjati z upravljanjem Narodnega gledališča v Ljubljani in s prevajanjem iger, da si je nekoliko izboljšal gmotni položaj. Prav gotovo pa so bili tudi notranji vzroki, ali preprosto: pesnik Zupančič se je v glavnem izpel, kakor so se pred njim nešteti pesniki. Zupančič je do leta 1920 povedal vse, kar je imel v sebi. Vendar pa je leta 1933 zapel: »Mene bolijo pesmi neizpete« in začel ustvarjati nov ciklus pesmi, ki jim je dal naslov »Med ostrnicami«. Z njim je hotel, kakor je pisal ženi, napraviti to, »kar bi bil storil, če bi bil nadaljeval članke o slovenstvu; kritika na desno in levo, pogled na vse«. Znano je, da je napisal samo en članek o slovenstvu, a je zbudil tak odpor v slovenski javnosti, da je umolknil.

V pesmih Med ostrnicami je Zupančič nekoliko spremenil svoj pogled na poezijo. Vendar je viden upad pesniške sile in tudi rokopis kaže, da je ustvarjal počasi in da je mnogo popravljal in spreminjal.

Med zadnjo vojno se je Zupančič ponovno oglašil in zapel nekaj izrazito političnih pesmi, v katerih se je postavil na stran revolucije. Te pesmi so šibke, enodnevnne, bolj udarnice kakor umetniški izlivi. Zbral

Prizor iz predstave Slehernika na Repentabru (D. Štoka — Slehernik, M. Kralj — Ljubica)

jih je z nekaj starejšimi v svoji zadnji zbirki Zimzelen pod snegom.

Polovico tretje knjige pa predstavljajo nezbrane, neobjavljene in fragmentarne pesmi. Nastale so v zadnjih petintridesetih letih Zupančičevega življenja in se pesniku samemu niso zdele dovolj zrele, da bi jih bil sprejel v kako knjižno zbirko. Njihova umetniška vrednost je različna.

Natančno polovico knjige, to je tristo strani, obsegajo opombe, ki jih je sestavil Dušan Pirjevec. V njih je avtor pojasnil Zupančičevo življenje v tej dobi, nastanek obeh pesniških zbirk in postanek posameznih pesmi. Opombe so zelo bogate in prinašajo vse variante k posameznim pesmim. To kaže, kako je Zupančič svoje pesmi ustvarjal in popravjal.

Zupančičeva tretja knjiga je že 64. knjiga zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev.

M. Jevnikar

AVRELIJ AVGUŠTIN: KNJIGA O VERI, UPANJU IN LJUBEZNI

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je v prevodu pokojnega prelata Fr. Ks. Lukmana izdala pomembno Avguštinovo delo O veri, upanju in ljubezni. Prvo Avguštinovo delo Izpovedi smo dobili Slovenci v prevodu prof. Sovreta že leta 1932. Prav tako se je bavil z Avguštinovo filozofijo prof. Veber in nam posredoval v slovenščini Avguštinove misli. Pokojni prelat Lukman, znani prevajalec cerkvenih očetov, pa nam je pripravil drobno in lično knjižico, kako sveti Avguštin misli o veri, upanju in ljubezni. Lep in sočen prevod nam približuje težkega Avguština, da ga lahko ume tudi lajik in predstavlja dragoceno vsakdanje duhovno branje od poglavja do poglavja.

ZGODOVINSKI ZBORNİK

Slovenska kulturna akcija je to poletje izdala tudi svoj Zgodovinski zbornik razprav. Razprave objavljajo P. Maver Grebenc: Itinerar sv. Bernarda v letih Anakletove shizme 1130-1138. Rajko Ložar: Ljudska obrt in trgovina v Sloveniji. Maksimilijan Jezernik: Rim in drugo Baragovo potovanje v Evropo. Bogumil Vošnjak: Ustavni pogledi Krfske deklaracije. Fran Erjavec: Avtonomistična izjava Slovenskih kulturnih delavcev leta 1921. Branka Sušnik: Totemizem in šamanizem pri Čamakokih. Zbornik zaključujejo poročila o nekaterih zgodovinskih publikacijah doma in v svetu.

Za našo narodno zgodovino imata pomen predvsem razpravi Bogumila Vošnjaka, ki iz svojih spominov razlaga pota, ki so dovedla do podpisa Krfske deklaracije med prvo svetovno vojno in zbirka spominov Frana Erjavca, ki govori o znani avtonomistični izjavi slovenskih intelektualcev v času razprav v prvi jugoslovanski ustavodajni skupščini. Jezernikovi podatki o Baragi predstavljajo vredno gradivo k njegovemu življenjepisu in zbiranju vseh podatkov, za kar se marljivo trudi v Ameriki prof. Jaklič. To so edini strogo zgodovinski prispevki, ki so neposredno povezani s slovensko narodno zgodovino. Grebenčev zgodovinski prispevek pa spada v občo cerkveno zgodovino in se le na rahlo dotakne slovenskih tal. Ložarjev in Sušnikov prispevek pa sta folklornega značaja. Zbornik obsega 212 strani. Uredil ga je Marijan Marolt.

M. S.

In Grm je zaklical Slavcu, naj se še tesneje pritisne na trn. »Pritisni se še bolj, Slavček,« je silil Grm, »ali pa bo Dan zasijal prej, preden bo Roža stkana.«

In Slavec se je pritisnil še tesneje na trn in trn ga je zadel v srce in strašen sunek bolečine je šinil po njem. Bridka, bridka je bila bolečina in vedno bolj divja je bila njegova pesem, zakaj pel je o Ljubezni, ki jo dopolni Smrt; o Ljubezni, ki niti v grobu ne umre.

In čudovita roža je poškratela kakor roža vzhodnega neba. Skrlaten je bil pas lističev in škrlatno, kakor rubin, srce.

Slavčev glas pa je šibel in njegova krilca so začela podrhtevati in oči so se mu zameglile. Šibkejša in šibkejša je bila njegova pesem in čutil je, da ga v grlu nekaj duši.

Potem je pesem poslednjič planila iz njega. Bledi Mesec jo je slišal in je pozabil na zarjo ter pohajal po nebu. Rdeča roža jo je slišala in je vsa vzdrtela v omami ter odprla liste mrzlemu jutranjemu zraku. Odnev jo je nesel do svoje škrlatne votline v gorah in prebudil speče pastirje iz sna. Plaval je skozi trstičje ob reki in trstike so nesle njeno sporočilo do morij.

»Glej, glej!« je vzkliknil Grm, »roža je zdaj stkana.« Toda Slavec ni odgovoril, zakaj ležal je mrtev v visoki travi, v srcu pa mu je tičal trn.

Opoldne pa je študent odprl okno in pogledal skozenj.

»Lej no, kakšna čudovita sreča!« je vzkliknil. »Tule je rdeča roža! Nikdar še nisem videl take v življenju. Tako lepa je, da sem prepričan, da ima dolgo latinsko ime.« In se je sklonil ter jo utrgal.

Potem si je nataknil klobuk in z Rožo v roki tekkel k Profesorju.

Profesorjeva hči je sedela na pragu in navijala sinjo svilo na vreteno in psiček ji je ležal v vnožju.

»Rekla si, da boš plesala z menoj, če bi ti prinesel rdečo rožo,« je vzkliknil študent. »Tu je najbolj rdeča roža vsega sveta. Nosila jo boš nočjo na srcu in ko bova plesala, ti bom govoril, kako te imam rad.«

A dekle se je namrščilo.

»Bojim se, da se ne bo podala obleki,« je odvrnila; »poleg tega pa mi je Dvornega točaja vnuk poslal nekaj pravih draguljev in vsakdo ve, da dragulji veljajo več kakor cvetje.«

»Na besedo, da si sila nehvaležna,« je dejal jezno študent. In zagnal je rožo na cesto, kjer je padla v kolesnico in čez njo je zapeljal voz.

»Nehvaležnež!« je reklo dekcle. »Kar povem ti, kako je. Robavs si in, konec koncev, kdo pa sploh si? Samo študent. No, ne verjamem, da si že kdaj nosil na čevljih srebrne zapone, kakor jih ima Točajev vnuk.« In vstala je s stola ter šla v hišo.

»Kako nora stvar je Ljubezen!« je dejal študent, ko je odhajal. »Niti pol toliko ni koristna kakor Logika, ker ne dokazuje ničesar, in vedno govori o stvareh, ki se ne bodo nikoli zgodile, in dopoveduje človeku reči, ki niso res. Zares, nepripravna je in ker je v tem veiku pripravnost vse, se bom vrnil na Filozofijo in bom študiral Metafiziko.«

In vrnil se je v sobo, potegnil s police debelo, zaprašeno knjigo ter začel brati.

Bruna Pertot

Drag, o drag mi je večer,
kadar daljne zvezde
mi o Tebi govorijo,

Drag mi je

Tvojo pojejo mi pesem.

Ko vsi mirno trudno spijo,
še s Teboj pogovor tih
zadržuje srčni utrip.

Drag, o drag mi je, večer;
takrat duša k Tebi roma,
v meni je spokojni mir...

Bogomir Magajna
Jesenski oblaki nad Krasom

CERKVENO PETJE NA TRŽAŠKEM

(Nadaljevanje s strani 129)

Poleg teh bolj javnih posameznih ali skupnih koncertov moramo omeniti še razne nastope posameznih zborov v svojem domačem kraju ob raznih cerkvenih praznikih.

Cerkveni zbori pa niso nastopali in ne nastopajo samo s cerkveno glasbo, ampak tudi z narodno in umetno pesmijo. Taki koncerti so tudi številni, da bi bilo predolgo jih omeniti, saj presegajo število cerkvenih koncertov. Kot vedno v preteklosti, skoro vsi zbori gojijo obenem cerkveno in narodno pesem; če nekateri zaostajajo v drugi, je predvsem krivo pomanjkanje primernih prostorov.

V okviru delovanja cerkvenih zborov so tudi številne registracije na radiu narodnih in cerkvenih pesmi, ter razne verske in kulturne prireditve.

Ce je lahko kdo nam očital, da smo v preteklosti morda preveč zamerjali cerkvene pevske zборе, sedaj to ne drži več. V katoliškem tisku se je večkrat temu problemu posvetilo več člankov namenjenih pevcem samim, organistom, duhovnikom ter javnosti. O tem je veliko pisal med drugimi prof. Mirko Filej s svojo jasno in strokovno pripravljenostjo.

Vse to je pripomoglo k prebujenju cerkvenega petja pri nas, in kar je najbolj razveseljivo je to, da se polagoma dviga kvaliteta cerkvenega petja, obogati repertoar pesmi posameznih zborov, množijo vaje ter, umevno, navdušuje za to delo in sploh napreduje.

Cerkveni zbori, močni v svoji tradiciji, predstavljajo sedaj močno in samostojno skupino, neodvisno od vsakega in od vseh, a le združeni s svojimi voditelji: organisti in duhovniki.

Ce ob tej desetletnici pogledamo nazaj in opazimo vse to delo, nam je zagotovilo, da bomo stremeli vedno bolj po napredku, razvoju in zboljšanju.

DUŠAN JAKOMIN

Rafko Vodeb:

Ilovnata pot

In vendar je še nekje
med glogom in leskami,
ilovnata pot
in črni gaber
in beseda,
ki sem jo takrat vrezal vanj;
a plahi podlesek,
ki je preril prst in listje,
bo gledal le mrzle oblake
in ne bo nikoli spoznal
stopinj
v mehki dišeči modrikasti ilovki.

CARLO LEVI O NEMŠKIH LJUDEH

Carlo Levi je nedvomno eden najznačilnejših in najmodernejših italijanskih potopiscev. Skoro vsaka njegova knjiga je v bistvu potopisna, tudi če je ostal v mejah Italije. Vsako mu je namreč navdahnilo kako posebno okolje, kakšni posebni človeški tipi in razmere, v katerih žive. Tako je bila nekak potopis tudi njegova slavna knjiga »Kristus se je ustavil v Ebo!ju«, ki je prevedena tudi v slovenščino. Svojo potopisnost razodeva že v naslovu. Knjigo »Besede so kamni« mu je navdahnila Sicilija. Pred dvema letoma je objavil v Einaudijevi zbirki »Saggi« knjigo »Bodočnost ima starodavno srce«, v kateri je zbral svoje vtise s potovanja po Rusiji. In nedavno je izdal pri isti založbi potopis o današnji Nemčiji pod naslovom »La doppia notte dei tiglic« — Dvojna noč pod lipami. Naslov je povzet po nekem Goethejevem verz, kar ni čudno, ker je iskal Levi v današnji Nemčiji prav Goetheja, to se pravi njegovega duha. V povojno Nemčijo se je odpravil poln napete radovednosti, kaj bo našel. Ali deželo, ki se skuša iztrgati iz oblasti človeških senc in sil svoje nedavne preteklosti in se vrniti k luči razuma in srca, katere glasnik in hkrati simbol je Goethe, ali deželo, ki se je pod udarci usode potuhnila in zakrknjeno kuha v sebi zagrenjenost in maščevalne načrte. Našel ni ne eno in ne drugo, pač pa ljudi, ki dozdevno cenijo in ljubijo individualno svobodo, modernost, delo, domovino, žrtev, čut za skupnost in podobne vrednote, a vendar v dnu srca ne verujejo, ali morda še ne verujejo prav vanje. Levi popisuje svoja srečanja in razgovore z različnimi zanimivimi in tipičnimi posamezniki, pripoveduje nam tipične usode nemških ljudi, krajev in zgradb, ki so slavne v nemški kulturni zgodovini, in pri vsem tem razmišlja o nemški in evropski usodi, o preteklosti, sedanjosti in bodočnosti evropskega človeka.

SLOVANSKI DUHOVNI SVET

Literatura, ki je seznanjala zahodnoevropskega čitatelja z duhovnim svetom slovanskih narodov, ni bila nikoli posebno velika. Le ruska književnost in umetnost je bila Zahodu razmeroma lahko dostopna, tem manj so pa bila zato znana duhovnozgodovinska spričevala malih južno in vzhodnoslovanskih narodov. To občutno vrzel bo pomagalo izpopolniti delo, ki je izšlo v Darmstadt v Holle - založbi kot del knjižne zbirke »DUH ZAHODNEGA SVETA« pod naslovom »Slovanski duhovni svet«, Slawische Geisteswelt.

Z izbranimi prevodi in jedrnatimi komentarji poskuša delo seznaniti čitatelja s politično in kulturno zgodovino in mišljenjem slovanskih narodov.

Prvi del, ki ga je sestavil *Martin Winkler*, se ukvarja izključno z Rusijo. Drugi del, ki so ga uredili predvsem docenti dunajske univerze, obravnava državništvo in narodnost jugoslovanskih in zahodnoslovanskih narodov. Tretji del, ki še ni izšel, bo pa upošteval kulturno dejavnost manjših slovanskih narodov Vzhodne in Srednje Evrope. Kot odgovorni uredniki so navedeni za Jugoslovane *Stanko Hafner*, za Čehe in Slovake *Oton Tureček*, za Poljake in Ukrajince *Guenther Wytrens*.

Votli stahovi

V nekem časopisu je nekdo ves prestrašen zakričal, da je opazil na ulici nekaj slovenskih tržaških skavtov. V uniforme da so oblečeni, na levem ramenu da imajo trak z narodnimi barvami in na prsih imajo napisano v slovenščini Trst in ne Trieste. Te skavte da zbira v predmestjih in podeželskih središčih duhovnik Zupančič.

Strah in groza!

Te dni so odprli med tolikimi bankami v Trstu tudi slovensko banko. Ne vemo, kakšna razlika je med to banko in ostalimi. Vse morajo delovati po obstoječih predpisih in denarno poslovanje je strogo nadzorovano od državne oblasti. Morda je razlika le ta, da bo mogel dobiti v tem zavodu kakšen Slovenec košček kruha, ker mu ga drugod odrekajo prav zato, ker je Slovenec. Morda bo kdo zanesel k tistemu okencu svoje prihranke namesto kam drugam, a za to se ne tepejo banke. Ne spuščamo se v podrobnosti, kar obsojamo, je mržnja in natolcevanje prenapetih šovinistov nad tem, da je v mestu en sam slovenski denarni zavod.

Vse to gre namreč naprej od dogodkov v občinski hiši, ko so nekateri zagnali huronsko vpitje, ko so zaslišali slovenski pozdrav občinskega odbornika, izvoljenega s slovenskimi glasovi.

Ali od dogodkov iz predvolilnega časa, ko so prepovedali govoriti slovenskim volivcem — državljanom Italije v slovenskem jeziku na Velikem trgu.

In se nadaljuje do blagoslovitve novega verskega svetišča na Vejni, ko je sveti Oče govoril italijansko in je želel, da je takoj za tem ta govor tudi v slovenščini, pa so lokalne oblasti to odklonile, češ da ni »oportuno«.

To je isto sovraštvo, ki odreka Slovincu, ki ima vso pravico do političnega azila, stalno bivališče, ne dajo navadnega apolidskega potnega lista za versko romanje v inozemstvo, ne dajo nobenih državljanskih pravic, čeprav državni zakoni to dopuščajo in čeprav so vse druge demokratične države že davno to storile. Italija pa je na mnoge teh mednarodnih obveznosti že davno pozabila.

Toda, česa se vendar boji Italija?

Skavtov? Poglejte jih na sliki s svojim tržaškim škofom! Ali tudi našemu škofu ne zaupate več?

In zakaj se bojite slovenske besede? Tu, v narodnostno mešanem ozemlju, ko pa je bil Rim tako veličasten, ko je sveti Oče spregovoril slovensko. V Rimu! Bivši in sedanji tržaški župan sta bila prav blizu svetega Očeta, da sta lahko dobro videla, kako samega svetega Očeta ni niti sram, niti strah tega jezika.

In tako bi se lahko prepričali vsi, če bi bili malo bolj strpni in bi malo bolj trezno vse presojali. Vsak narod ima pač svoj materni jezik najrajši — sam Bog mu nalaga to spoštovanje in ljubezen. Drug drugega pa narodi spoštujemo in bodimo prijatelji med seboj. Tako življenje je vse lepše.

Proč tedaj z votlimi strahovi!

Slovenski tržaški skavti v Rimu s svojim škofom

SPOMINI NA BABICO

S. L.

Leto Gospodovo 1846.

Nono Nik je žalostno stopal po cesti, ki vodi iz Škednja k Sv. Mariji Magdaleni. Tisti dan so pokopali njegovo hčer in njeno zadnje dete. Ostale so tri sestre in bolan mož. Da pomagajo zetu, je nono Nik vzel k sebi najmlajšo, dveletno Marjučko, teta Tona je vzela štiriletnega Toneta, stric Škarobot pa šestletnega Vanka.

Tako se je razbila družina, ki je mirno in srečno živela v lepi hiši nedaleč od cerkve.

In zdaj je stari mož s težavo stopal po blatni sceti. Marjučka se ga je tesno oklepala in čez njegovo ramo zrla debele dežne kaplje, ki so padale v velike luže in delale široke kroge. »Lunice«, jim je rekla Marjučka. Nič ni vedela za veliko nesrečo, le utrujena je bila zelo od tolikih novih vtisov.

Bilo je že mračno, ko sta dospela na dom starega očeta Nika. Na pragu so čakale tri tete. Ko so zagledale deklico, so bridko zajokale. Teta Tona jo je vzela v naročje in ji dala rdeč nagelj, teta Marika lepo jabolko, teta Karlota pa sladkega kruha. Nato so jo obkrožile sestrične ter ji hitele pripravljati skodelico mleka in zibelko. Tudi one niso imele več mame in so takoj začutile usmiljenje do male sirotice. Marjučka pa ni hotela jesti in tudi spati ni mogla. Z ročicama je krilila in strgala z zibelke črn predpasnik, s katerim so hoteli zasenčiti zibelko, da bi mogla spati. Najmlajša sestrična je sedla k zibelki in zibala in prigovarjala dokler se ni Marjučka umirila in slednjič zaspala.

Okoli velike mize pa se je zbrala družina na posvet.

Stari oče Nik je bil moder mož, župan svojega okraja, zdrav in za svoja leta še krepak in je še nosil kito. Mladi fantje in možje so ga večkrat priganjali, naj se da ostriči po novi šegi, pa ni hotel.

Njegov sin, vdovec s tremi hčerkami, je v času, ko je Napoleon zasedel te kraje, vozil »provijant« za njegove čete.

Stara mati je gospodinjala s pomočjo malih pravnukinj. Razumela pa se je dobro tudi na zdravilstvo in sosede so rade prišle k njej po nasvet.

Marjučka se je kmalu sprijaznila z vsemi in pozabila na lepi dom v Škednju. Večkrat so jo prišli obiskat bratci in takrat je bil zanjo prav vesel dan.

Leto 1848 je bilo težko leto. Narodil so se prebujali; vojne, vstaje v mnogih deželah. Prometne zveze so bile slabe, zato je nastajala stiska in glad. Še zdaj je pri starejših Tržičanih znana rečenica: »La fame del quarantotto«.

Marjučki je bilo štiri leta. V kot k prababici se je stiskala in gledala može, ki so se zbrali pri županu in se posvetovali. Pa se je ujc u zasmilila in jo je poklical: »Pridi Marjučka, in če boš lepo rekla »cvancgrca«, pa ti jo bom dal, da boš kupila „kaldibon“.«

Marjučka ni prav dobro izgovarjala nekaterih besed, pa se je trudila in trudila, da bi težko besedo razločno izrekla. Dobri ujec je dal srebrno cvancgrco in ona je takoj stekla k sosedi, ki je prodajala kaldibon. To je bila mala koruzna slaščica in Marjučka jo je vsa vesela prinesla domov. Prijazno je ponudila prababici, a ta jo je pobožala in odkimala. Zato je mala sedla na stolček in s tekom použila izredno slaščico.

Tedaj je Marjučki umrl oče. Nič ji niso povedali; bila je prevelika bridkost za tako mlado srčece. Vznemirjeno je gledala, ko so se vsi odpravljali zdoma in je s prababico ostala sama doma. Ko se je nono vrnil s pogreba, je sedel v najtemnejši kot v hiši in zagrebel obraz dlani.

»Gospod, pretežko bo to breme zame starca. Tri sirote, veliko posestvo. Kdo bo delal, kaj bodo našli, ko dorastejo?!«

Pri hiši sta bila le on in ujec za delo. Ujčeve hčerke še tako mlade. Poleti so morali najeti ljudi za obdelovanje lastnega posestva.

(Dalje prihodnjič)

LITERATURA, KI NIČ NE POVE

Charles van Doren, mladi profesor za literaturo na univerzi Columbia, ki je postal pred nekaj časa s svojo načitanostjo v nekem televizijskem »Quiz-programu« tako rekoč svetovno slaven, je objavil seznam 25 knjig, ki jih po njegovm prepričanju moraš prebrati, če naj v polno uživaš življenje. V tem seznamu pa je ena sama knjiga kakega Američana: Marka Twaina »Huckleberry Finn«. Van Doren utemeljuje svojo izbiro sledeče: »To je edini pomembni ameriški roman, ki se ukvarja z nedolžnostjo, z najbolj značilno lastnostjo Američana«. Po drugi strani je pa vplivni književni kritik Malcolm Comley sestavil seznam desetih novih romanov prvencev, h katerim pripominja, da so sicer stilistično odlični, da so pa vsi značilni po tem, česar ne povedo. Avtorji ne zavzemajo nobenega stališča, vsi so brezbržni, skoraj apatični. Zanimarjajo politične misli in nikjer ne namigujejo na kak socialen protest. V nobenem romanu se ne pojavljajo zlikovci, nikjer ni nobenih grehov in junaki in junakinje ne vedo početi ničesar boljšega kot da prijetno preganjajo dolgčas in pazijo, da se po nepotrebnem ne izpostavijo.

Cowley ugotavlja, da so romani mladih Američanov daleč od tiste »nedolžnosti«, ki jo ima van Doren za tipično ameriško. Po njegovem so tega krivi profesorji literature, ki so mladim pisateljem v šolah zabičevali, da je politika za časnikarje, družbena kritika za sociologe, psihologija za psihiatre in zgodovina za historike. Zato ne prikazujejo mladi romanopisci nobene slike družbe, v kateri živijo, ampak slikajo le male skupine ali posamezno družino. Odnos med posamezniki, predvsem ljubezen in seksualno življenje opisujejo kot mehaničen proces, to jih posebno zanima in o tem pišejo v jeziku, ki bi bil še pred desetimi leti nemogoč.

Knjige, ki jih Cowley imenuje, so izšle pred letom dni. Avtorji so Humprey, Murph, van Orden, Kozol, Frede, Southern, Grab, Phelps, Elliott, Donleavy. Tudi romani mladih Američanov iz zadnjih mesecev dajejo Cowleyu prav. Vsi so neameriško premeteni, intelektualni, neokusno zahtevni — Američan imenuje to »sophisticated«. Mala manjšina slika z naturalističnim čopičem, druga meša simbole v opisih, ki so jih posneli po Faulknerju, spet tretji se delajo satirike. Ob robu stojijo tako imenovani beatniks — mi bi jim lahko rekli »potolčenci«. Tako namreč imenuje te mlade ljudi Lawrence Lipton v svoji napeti, dokumentarni knjigi »The Holy Barbarians«. Vendar to niso prav nobeni sveti barbari, prej nedolžni nihilisti, uporniki proti vsemu obstoječemu redu, ki pa imajo po drugi strani spet precej skupnega z romantičnimj realisti kot so Truman Capote, William Copen, Frederick Büchner in drugi, ki so v zadnjih letih v sanjah, spominih in domišljiji poudarjali poetično stran življenja.

KULTURNI PROTEST

Dunajski slikar prof. Friz Wotruba je izstopil iz avstrijskega PEN kluba (svetovna zveza kulturnih ustvarjalcev), ker je mednarodni odbor PEN kluba sprejel med svoje članstvo madžarski PEN klub. To je prvi primer avstrijskega kulturnega protesta proti zatiranju svobode madžarskih kulturnih delavcev.

Jesen prinaša novo življenje. Odpro se šole, znova zaživi kulturno delovanje, pa tudi radijski sporedi se spremenijo. Te spremembe se tičejo tudi naših bralcev, ki so ob enem poslušalci postaje Trst A, saj bodo v prihodnjih mesecih zvestejše sledili radiu kot v vročem poletju. Zato Vas bo gotovo zanimalo, kdo so tisti, ki te sporede sestavljajo, kakšni so njihovi pogledi in stremeljenja. In tako se je rodila misel, da bi v obliki namišljenih pogovorov portretiral naše »radijce« na podlagi vsakodnevnih stikov z njimi.

Radijski portret g. Adota Lapornika, urednika govornega sporeda:

Predvsem, kaj je »govorjeni spored«? V širšem smislu besede vse tisto, kar je govoren in ni glasba. Sicer to ne drži do cela, ker je marsikaka govorna oddaja opremljena z glasbo kot ima tudi glasbena oddaja lahko dolg govorni dodatek. Govorne sporede v širšem smislu pa vsaj pri nas delimo na poročila, dramatski spored in končno na govorne kulturne programe. Ti slednji so za nas na kratko »govorjeni spored«.

In kaj mi torej lahko poveš o govornem sporedu v prihodnjih mesecih?

Z oktobrom smo začeli tako imenovani zimski program, ki pomeni vrnitev v normalno, če snem tako imenovati zimski razpored programov, ki traja potem z manjšimi spremembami vse do poletja. Po poletju, ki je pomenilo črtanje in krajšanje, poenostavljanje in večjo lahkotnost govornih sporedov, zadobe ti spet svoje običajno lice. Programski stroj deluje spet s polno paro.

Mi lahko navedeš glavne spremembe?

Začel bom kar pri jutranji oddaji, da ne bom preveč skakal. Ena od najvažnejših novitet je večja izraba jutranje oddaje. Naj najprej omenim »Jutranji koledar«, takoj po otvoritvi postaje. Ta obsega od sledj astronomske, svetniške, godovniške in zgodovinske podatke dotičnega dne, skratka nekako njegovo osebno izkaznico. Še večji poudarek pa želim dati uvedbi oddaje, ki naj seznanja naše poslušalce z našimi programi. Mislim, da bo z novo oddajo »Poslušali boste... od nedelje do nedelje na našem valu« vsaj v neki meri odpravljena velika hiba, namreč ta, da dobršen del poslušalcev — in v mislih imam prav naše stalne poslušalce — ni vedel, kaj lahko vsebinsko pričakuje v programih nekega tedna ali dne.

In kaj mi še lahko poveš?

Edina opoldanska govorna oddaja »Brezobvezno« ostane časovno in oblikovno nespremenjena. Preidiva torej k glavnini, večernim oddajam. Glavna novost večernih oddaj bo drugi del Dantejeve Božanske komedije, »Vice«. Leta 1958 smo imeli na sporedu prvi del, »Pekel«, v takrat še neobjavljenem prevodu Alojzija Gradnika. Tudi »Vice« so absolutna novost, vsaj Gradnikov prevod. Ta oddaja bi sicer bolj spadala v večerne ure, a smo jo zaradi večjega kroga poslušalcev in večje slišnosti postavili na soboto popoldan.

Je to edina sprememba v večernih sporedih?

Seveda ne. Z razširitvijo govornega sporeda so spet vpeljane tiste rubrike, ki so poletj začasno prenehale. Ob 18. bodo od sledj spet tri Radijske univerze, enako kot pravljica ostane tudi poletna novost, pet-

VAŽNEJŠE ODDAJE

VSAK DELAVNIK

Svetnik dneva (dr. L. Škerl), takoj po otvoritvi. Poročila ob 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15, 23.15. V svetu kulture (Fr. Jeza) ob 12.45. Dnevni pregled tiska ob 14.30. Šport (B. Pavletič) ob 20.00. Misel na lahko noč (St. Raztresen) ob 24.

VSAKO NEDELJO

Začetek oddaje ob 8.00. Kmetijska oddaja (dr. I. Baša) ob 9.00. Prenos sv. maše iz cerkve sv. Justa ob 10.00, vmes pridiga g. P. Sorlija. Vera in naš čas (St. Zorko) ob 12.00. Kdo, kaj, kaj... kronika sedmih dni v Trstu (M. Volčič) ob 13.00. Radijski vestnik (M. Volčič) ob 19.00 Šport ob 20.00. Nedelja v športu (B. Pavletič) ob 22.00.

Glasba po željah: vsako nedeljo, torek in petek ob 13.30.

TEDEN OD 4. DO 10. OKTOBRA

• **Nedelja.** Ob 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu (S. Martelanc); 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Ugo Foscolo (J. Jež).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Oddajnik na otoku (Z. Tavčar-Rebula); 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Opera: Italo Montezzi: Ljubezen treh kraljev; 22.00 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel (T. Penko); 18.10 Orkester slovenske filharmonije: Škerjanc: koncert za klavir in orkester v a molu; 19.00 Šola in vzgoja: Vzgojne misli ob novem šolskem letu (Iv. Theuerschuh); 21.00 Ilustrirano predavanje: Zgodovina odkrivanja sveta — III. del Azija: Hetmana Jermaka Timofejeva ježa čez Sibirijo (M. Javornik); 22.00 Umetnost in življenje: Sodobna avstrijska upodabljaljoča umetnost (E. Traven); 22.15 Risto Sevin.

• **Sreda.** Ob 18.00 Z začarane police: Močni Jernej in hudobni oskrbnik (Iv. Cegnar); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 21.00 Radijski oder: Dino Buzzati (S. Rebec) Klinični primer, drama v 2. delih.

• **Četrtek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Iz zgodovine pomorstva (B. Mihalič); 18.10 Grieg, Sonata za violino in klavir v G-duru, op. 13; 19.00 Širimo obzorja: Danes še ne gre zares (S. Martelanc); 21.00 Obletnica tedna: Desetletnica Rdeče Kitajske (B. Mihalič); 22.00 Iz sodobne književnosti: Deseti zvezek Cankarjevega Zbranega dela (V. Beličič); 22.15 Simfonični koncert tržaške filharmonije (Mozart, Brams, Beethoven).

• **Petek.** Ob 18.00 Iz planinskega dnevnika Rafka Dolharja; 19.00 Sestanek s poslušalkami (Marjana Prepeluh); 22.00 Znanost in tehnika: Nova motorna olja in njihovi dodatki (M. Pavlin); 22.15 Pianist Freddy Došek (Merkü, Malec).

• **Sobota.** Ob 16.00 Novelist tedna: Ch. Dickens (M. Jevnikar); 18.00 Radijska

univerza: Pomenki o meteorologiji (O. Reya); 19.00 Pisani balončki (Krasulja Simoniti); 21.00 Dramatizirana zgodba: Mesto ponoči, III. del. Mož iz davnine (Ezio D'Errico - N. Konjedic).

TEDEN OD 11. DO 17. OKTOBRA

• **Nedelja.** Ob 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Edvard Kocbek (A. Rebula).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Skrivnostni otok (Zora Tavčar-Rebula); 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Opera: Richard Wagner: Rensko zlato.

• **Torek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel; 18.10 Slovenska filharmonija (Ciglič, Adamič); 19.00 Šola in vzgoja: Zrtve naših staršev (Iv. Theuerschuh); 21.00 Ilustrirano predavanje: Zgodovina odkrivanja sveta: Kozaki Ivana Dežnjeva na vratih Amerike (M. Javornik); 22.00 Umetnost in življenje: Slovenska kulturna dejavnost v Argentini (Ruda Jurčec); 22.15 Marij Kogoj.

• **Sreda.** Ob 18.00 Z začarane police: Koča v gozdu (Edv. Martinuzzi); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 Radijski oder: Clovek in pol (Ivo Sorli, dram. M. Jevnikar).

• **Četrtek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Iz zgodovine pomorstva; 18.10 Sopranistka Letizia Benetti: Stari ital. skladatelj; ob 19.00 Širimo obzorja: Sprehodi po tržaških muzejih: Mestni muzej zgodovine in umetnosti (M. Pavlin); 21.00 Obletnica tedna: 245-letnica smrti Janca Svetokriškega (M. Jevnikar); 22.00 Iz sodobne književnosti: Marino Moretti: Zbrane novele (Josip Tavčar); 22.15 Simfonični koncert trž. filh. (Bellini, Pizzetti, Strauss, Mozart).

• **Petek.** Ob 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 22.00 Znanost in tehnika: Razvoj ladijskega Dieslovega motorja (M. Pavlin); 22.15 Sopranistka Jelka Rupnik.

• **Sobota.** Ob 16.00 Novelist tedna: Matija Malešič (M. Jevnikar); 18.00 Radijska univerza: Pomenki o meteorologiji; 19.00 Pisani balončki; 21.00 Dramatizirana zgodba: Mesto ponoči III. Mož iz davnine, 3. del (E. D'Errico, prev. N. Konjedic).

TEDEN OD 18. DO 24. OKTOBRA

• **Nedelja.** Ob 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 18.30 Koncert slovenskih solistov; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: Omar Hajam (J. Tavčar).

• **Ponedeljek.** Ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Dečka snujeta beg (Zora Tavčar-Rebula); 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Opera: G. Rossini: Italijanka v Alžiru; 22.00 Mala literarna oddaja.

• **Torek.** Ob 18.00 Radijska univerza: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih de-

V MESECU OKTOBRU

žel; 18.10 Orkester in zbor Dunajske drž. Opere (Prokofiev); 19.00 Šola in vzgoja: Vzroki slabih uspehov v jesenskem roku (A. Kacin); 21.00 Ilustrirano predavanje: Zgodovina odkrivanja sveta: Dediči Džingiskanovega carstva (M. Javornik); 22.00 Umetnost in življenje: Rimska galerija Borghese (M. Pavlin).

• Sreda. Ob 18.00 Z začarane police: Trduško, Počasne in Navihanko (Zora Kafol); 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 Radijski oder: Sevilski brivec (Pierre Avgustin de Beaumarchais, prev. M. Smalc), veseloigra v 3 dej.

• Četrtek. Ob 18.00 Radijska univerza: Iz zgodovine pomorstva; 18.10 pianist Angelo Kessissoglu (Beethoven); 19.00 Širimo obzorja: Vzori mladini: Eddie Axlord (S. Martelanc); 21.00 Obletnica tedna: 200-letnica roj. Georgesa Jacquesa Dantona (M. Javornik); 22.00 Iz sodobne književnosti: 63 knjig zbranih del slovenskih književnikov (M. Jevnikar; 22.15 Simfonični koncert Trž. filh. (Bach, Mozart, Beethoven).

• Petek. Ob 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 22.00 Znanost in tehnika: Žičnica pod Mont Blanc (A. Vesel).

• Sobota. Ob 16.00 Predavanje: Dante in Slovani (Umberto Urbani); 18.00 Radijska univerza: Pomenki o meteorologiji; 19.00 Pisani balončki; 21.00 Dramatizirana zgodba: Srečanje na pol poti (A. Kotzebue, prev. in priredil E. Martinuzzi), enodejanka.

TEDEN OD 25. DO 31. OKTOBRA

• Nedelja. Ob 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelja na našem valu; 21.00 Pesniki in njih stvaritve: John Keats (V. Beličič).

• Ponedeljek. Ob 18.00 Oddaja za najmlajše: Beg (Z. Tavčar-Rebula); 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Opera: Ambroise Thomas: Mignon; 22.00 Mala literarna oddaja.

• Torek. Ob 18.00 Radijska univerza: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel; 18.10 Orkester slovenske filharmonije (Škerjanc); 19.00 Šola in vzgoja: Kako naj se uči mladina (D. Sedmak); 21.00 Ilustrirano predavanje: Zgodovina odkrivanja sveta: Sven Hedin v azijskih puščavah (M. Javornik); 22.00 Umetnost in življenje: Ljubljanska Academia Philharmonicorum (O. Cvetko).

• Sreda. Ob 18.00 Z začarane police: Planšar in divja bela koza (M. Polak); 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 Radijski oder: Gozd (A. Ostrowski, prev. V. Borštnik), veseloigra v 5 dej.

• Četrtek. Ob 18.00 Radijska univerza: Pomenki o meteorologiji; 18.10 Oboist Renzo Damiani, pianist R. Repini; 19.00 Širimo obzorja: Sprehod po tržaških muzejih: Naravoslovni muzej (T. Penko); 21.00 Obletnica tedna: 60-letnica smrti Ottmarja Mergenthalera (Miran Pavlin); 22.00 Iz sodobne književnosti: Pier Paolo Pasolini: Nasilno življenje

(F. Jeza); 22.15 Simfonični koncert Tržaške filharmonije (Weber, Gershwin, Čajkovski).

• Petek. Ob 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 22.00 Znanost in tehnika: Predor skozi Mont Blanc (A. Vesel); 22.15 Tenorist Janez Lipušček.

• Sobota. Ob 16.00 Predavanje: Dante in Hrvati (Umberto Urbani); 18.00 Radijska univerza: Kako poslušamo glasbo (M. Labroca); 19.00 Pisani balončki; 21.00 Dramat. zgodba: Kladek (Italo Alighiero Chiusano, prev. Lojzka Peterlin), radijska drama.

— • —

Posebej opozarjamo

Radijsko gledališče ima kot avtorja tromesečja na sporedu Beaumarchaisa. Predstavil ga bo Radijski oder s tremi deli. Uvodno predavanje k vsaki dramski predstavi bo imel prof. Jože Peterlin, ki bo posebej opozoril B. vpliv na Linharta in njegovega Matička.

Med pravljicnimi igrkami moramo omeniti novo delo Zore Tavčar-Rebulove: **Oddajnik na otoku** v šestih nadaljevanjih. Igrica je pisana živo, napeto in s tankim posluhom za mlade poslušalce.

Med dramatiziranimi zgodbami pa moramo omeniti predvsem radijsko dramo **«Kladek»**, ki je na sporedu zadnjo soboto v oktobru. Igralsko in mikrofonsko je to izredno zahtevno delo, a se uvršča med najlepše pesmi hrepenjenja.

Slovenski tenorist **Janez Lipušček** bo pel pri nas 30. oktobra ob 22.15, in sicer samospeve Lajovca, Simonitija, Hatzeja, Konjoviča, Schuberta in Noskowskega.

Orkester Slovenke filharmonije pa bo izvajal 27. oktobra Skrjančevo simfonijo št. 5.

ADO LAPORNIK
urednik govornega sporeda

kova oddaja branja radijskih črtic in zgodb. — Rubrike ob 19. uri — to so najbolj popularne oddaje za najširšo publiko — so se obogatile za »Šolo in vzgojo«, »Širimo obzorja!«, »Sestanek s poslušalkami« in »Pisane balončke«. — Poznovečerne oddaje ob 21. in 22. uri so ostale nespremenjene.

Sprememb se mi ne zdi veliko, kajti vse te oddaje poznamo že od prej.

Glej ga! Naslov oddaje je res isti, toda ni rečeno, da je v istem grmu vedno isti zajec! Zakaj pa smo uvedli »Poslušali boste...«? Vzemiva na primer »Širimo obzorja!«, to je oddaja za šolsko mladino. V njej je isti samo ta naslov, vse drugo pa je novo. Oddaja bo izmenoma obsegala dva cikla: »Sprehode po tržaških muzejih« in »Vzore mladini«. Tekste piše trenutno 7 avtorjev, nastopil pa bo kar cel kup izvajalcev. Zato me ne bo prav nič presenetilo, če bo ta »oddaja za šolsko mladino« imela še več poslušalcev med odraslimi! — Ta primer samo v podkrepitev tega, da veliko lažje govorim o obrazu oddaj, to je o njihovem razporedu, naslovu in podobnem, kot pa o njihovi notranji izgradnji. Intervju tega ne dopušča. Sicer pa, kakšen razgovor, napravil sem Ti že celo predavanje. Kaj hočeš, poklicna bolezen!

Bi hotel še kaj povedati?

To, kar mi že od samega začetka najinega pogovora leži na jeziku. Tako na kratko ni moč obrazložiti, razen golega naštetja, zakaj so oddaje te in te, namešč zato, da pridejo na vrsto vsi okusi, sloji in starosti poslušalcev, da se zvrstijo vse tematike, od kulture pa do tehnike, da pridejo do pravnega sorazmerja tudi vsi načini podajanja, od enostavnega branja, dvogovora do scenskega podajanja. Rubrike nimajo samo precej stalne naslove s stalno se spreminjajočo vsebino, imajo tudi svoj programski razlog. In zaradi njega so v tedenskem sporedu, ki je baza, postavljene na določeno uro, na določeni dan, zaradi njega so spisane tako in podane tako. Skratka, tedenski program je nekaj magični kvadrat, v katerem mora biti vsem radiofonskim zahtevam enakomerno zadoščeno. To pa seveda že ni več problem zgolj govornega sporeda, temveč koordinacije vseh treh programskih sporedov.

Torej se lahko posloviva?

Tako hitro mi ne boš ušel, ko si me že spustil do besede. Potegniva črto. Govorjeni spored se zdaj, jeseni, še povečal — tudi v primeri z lanskim. Zdaj obsega tedensko 35 rubrik ali oddaj s skupno programsko dolžino 670 minut. Ali se bo tudi kvalitetno izboljšal? Ne hvalimo se vnaprej: upam! — Zasluga za vse to pa gre najprej radijskemu vodstvu, ki je dalo za tak govornjeni spored na razpolago potrebna večja sredstva kot po drugi strani vsem njegovim zunanjim sodelavcem, to je proizvajalcem kot izvajalcem. Glavna zasluga je njihova. Le tisto, kar proizvajalci, tako pisci kot uredniki posameznih oddaj, dobavijo, lahko mi, radijski uslužbenci potem, ko smo temu dali dokončno obliko, preko izvajalcev, naših napovedovalcev ali sodelavcev — izvajalcev, nudimo našim poslušalcem. — Izdaj sva pri zadnjem členu radijskih programov, poslušalcih. Naš pregovor pravi: kakor si boš postlal, tako boš ležal. In to drži tudi za poslušalce in radijski program. Ko ga programist dela, ima nad seboj nekako vest, češ, kaj neki bodo rekli poslušalci. Bodo zadovoljni ali ne? In to želi zvedeti od njih! **J. Peterlin**

IZ FILMSKEGA SVETA

Neka nova ameriška filmska družba bo posnela velik film o Kristusovem življenju, ki bo imel naslov »Sin božji«. Pri filmu bo sodelovalo 50.000 ljudi, med njimi 150 igralcev v važnih vlogah. Kristusa bo igral igralec, ki hoče ostati anonimen. Film bodo začeli snemati letos novembra. Stal bo 30 milijonov dolarjev, to je okrog 19 milijard lir. Prvič ga bodo predvajali za Božič prihodnjega leta, in sicer istočasno v New Yorku, Londonu, Parizu, Rimu, Madridu, Jeruzalemu in Hollywoodu.

Glavno nagrado na moskovskem filmskem festivalu so prisodili sovjetskemu filmu »Uso-đa nekega človeka«, ki ga je posnel režiser Sergej Bondarčuk po istoimenskem romanu Solokova. Sam igra v njem tudi glavno vlogo. Zlato medaljo pa so podelili zahodnonemškemu filmu »Čudežni otroci« režiserja Kurta Hoffmanna.

Z zlato medaljo je bil odlikovan tudi pakistanski film »Nastaja dan« ter češkoslovaški film »Beg pred sencō«. Zahodnjaški filmi so se torej pri nagradah precej slabo odrezali.

»Lovčen film« v Budvi se pogaja z nekaterimi italijanskimi filmskimi podjetji za snemanje serije gusarskih filmov, za katere bi lahko porabili nekaj jadrnic; z njimi bi lahko sestavili celo gusarsko ladjevje. Začeti mislijo s filmom o gusarski kraljič Teuti, ki je vladala v ilirskem času nad ozemljem od Neretve do Skadra.

Filmski igralec Yul Brynner je podpisal z organizacijo Združenih narodov pogodbo, ki ga obvezuje, da bo tri leta preiskoval položaj beguncev v svetu. Pogodbo je podpisal, ko je snemal v južni Franciji film »Orfejev testament«, ki ga režira Jean Cocteau.

Morda bo filmski igralec, ki je ves predan umetnosti, opazil, kako med drugim žive begunci-kulturniki tudi v Italiji, a jim delajo oblasti take težave s potnimi dovoljenji, z dovoljenjem za stalno bivanje, z zaposlitvijo, da ne govorimo o tem, kako jim onemogočajo stalno naselitev, ker ne dajo v nobenem primeru državljanjskih pravic. Morda bo Brynner opozoril na to, da samo lepe besede ne pomenijo nič, če ni dejanj.

Letos pa bodo posneli zanimiv film v italijansko-jugoslovanski koprodukciji, in sicer »Rop Sabink«. Prikazoval bo nenavadno zgodbo o Jugoslovancu, ki pobegne leta 1943 iz koncentracijskega taborišča v Italiji, in o Italijanu, ki pobegne iz koncentracijskega taborišča v Jugoslaviji. Na meji se srečata in se skupno bojujeta proti tolpi nepridipravov, ki ropajo tiste, ki lezejo naskrivaj čez mejo.

Četrty roman Françoise Sagan »Ljubite Brahma?...«, ki se je te dni pojavil v knjigah, bodo tudi filmali, kot že prej romana »Dobro jutro, žalost« in »Neki določen smehljaj«, po katerih sta posnela filma Otto Preminger in Darryl Zanuck. Novi roman bo prenesel na filmsko platno Francoz Alain Resnais, ki je zaslovel po polemičnem filmu »Hiroshima, moja ljubezen«. Za avtorske pravice do filmanja prejšnjih dveh romanov je dobila Françoise Sagan po 60 milijonov frankov. Tokrat bo sama sodelovala z režiserjem Alainom Resnaisom, da bi se film preveč ne oddaljil od romana.

Prizor iz filma »Velika vojna«, nagrajenega na festivalu

Film, ki ni bil nagrajen

Na beneškem filmskem festivalu, za katerega je vladalo veliko zanimanje, je razsodišče — kot smo slišali — v svoji salomonski diplomaciji menilo, da ne sme dati prednosti Rosselliniju pred Monicellijem in ne Monicelliju pred Rossellinijem. Razpolovili so tedaj leva. Ni dvoma, da oba režiserja zaslužita priznanje. A obiskovalci so postali pozorni na film Ingmarja Bergmana »Obraz«. Mnogi so pričakovali, da bo nagrajen ta švedski film.

Bergman je danes zelo znan švedski režiser in ena izmed najzanimivejših ter najbolj skrivnostnih osebnosti svetovnega filma. Rad ima filme, ki razodevajo široko kulturo in stalno tipa po skrivnostih duha in nadnaravnega. Rad uporablja drzne pripovedne oblike in strašne simbole.

Zdi se, da je prav v tem pravi in resnični otrok svoje zemlje na severu. Je dedič velikih severnjaških pisateljev: Strindberga, Ibsena, Ham-suna. V njegovi fantaziji žive gotovo Per Gynti, nevesta Kerst in duh pradedov. Resničnost in trda stvarnost se v severnih umetninah tako radi prepletata s čisto pravljíčnostjo.

Doslej smo videli v Trstu en sam Bergmanov film in sicer »Nasmehi poletne noči«, a že ta film nam je lahko pokazal izredne sposobnosti tega skandinavskega režiserja, ki zna do absurdnosti razčleniti življenje v nor-dijskem življenjskem krogu.

Film »Obraz« prikazuje skupino revnih rokohitrcov, ki razodene spričo nevernosti in prezira nekaterih elegantnih nasprotnikov nenadno nadnaravne sposobnosti. Improvizira mračno fantastično dogajanje, v katerem je čutiti prisotnost smrti. Toda Bergman razpolaga s tako obsežnim registrom znanja, da zna poživiti to intelektualistično in mračno pustolovščino s prijetnimi duhovitimi in grotesknimi vložki.

To je, na kratko rečeno, film, ki napravi velik vtis in je sočen plod živega razmišljanja, da niti ne omenjamo njegovih tehničnih odlik, pri čemer bi morali najprej omeniti odlično igro glavnih igralcev Maxa von Skydowa, Gunnarja Björnstranda in Ingrid Thuline. Da je to dober film, je bila mnenja večina kritikov. Ti so ga tudi uvrstili pred vse druge pri podelitvi manjših neuradnih nagrad, o katerih odločajo časnikarji, kot n. pr. pri podelitvi nagrade italijanskega časnikarskega sindikata in ngrade »Cinema nuovo«.

Literarni pogovori

Vsem, ki ste poslali pozdrave s počitnic, lepa hvala. Iz mnogih pisem in razglednic sklepam, da ste se imeli po večini zelo dobro. Vesel sem z Vami. A skoraj vsi pišete, da je bilo prelepo, da bi kaj več napisali. In tako je dobilo uredništvo pravzaprav malo literarnih pošiljk. Za toliko doživetij in za toliko prelepah dni res malo. Kaj niste ujeli pesmi, ki je plavala mimo vas in tople besede ob srečanju? Morda pa se je zdaj duša umirila in boste podoživeli lepoto preteklih dni. Napišite in pošljite!

Napišite in pošljite tudi kaj drugega novega in zanimivega, saj mnogi radi berejo ne samo literaturo.

Z. T. S celotno povestjo v nadaljevanjih bomo začeli z novim letnikom. Po treznem premisleku se nam zdi tako bolje. Verjetno boste do tedaj povsem gotovi.

Vidan M. Občudujem Vašo dobro voljo in ljubezen do lepe besede. Škoda, da niste mogli študirati dalj, ko bi bili tako radi. Pesmi, ki ste jih poslali, so doživete, le oblikovno niso še dobre. Pogosto zazvene po Gregorčiču. Berite sodobne pesnike! Glejte, ne morete imeti rime: hité in koté. Razen tega ni pesniški izraz, če pravite, da vam misli hite v koté... Se berite dobre pesnike, ljubezen vse doseže in volja marsikaj premaga.

Aleksij T. Ali bi mogli malo bolj jasno napisati pesmi. Marsikdaj ni mogoče prebrati in bi Vam težko izrazil svoje mnenje o pesmi. A zdi se, da nekateri verzi lepo zvene.

M. Le utrinek je prišel v revijo. Drugič več.

Ba. Seveda lahko napišete v literarni obliki vse to, kar ste mi povedali v nevezani besedi. Vem, da ne smem spraševati dalje — bil bi nediskreten. Presodite sami, ali lahko popišete tudi tista prelepa doživetja. Morda bo on srečen.

LO. Premalo jasni ste. Veste da ne vem, kaj pravzaprav hočete v črtici povedati. Tudi skrivnost? Potem si povejta na štiri oči. In ne mislite na tiskano besedo.

Z. S. Vaša snežna pesem mora pa še malo počakati. Res da je zavel hladen veter, vendar — zime še ni.

KOP. Ni še poezija. Morda kdaj.

SO. Včasih natisnemo tudi slabo pesem, Vam pa jo zavračamo, pravite. Nihče si ne domišlja, da so vse pesmi v reviji dobre, niti tiste ne, ki jih imajo objavljene. Včasih pa je le treba narediti kompromis za pogum in v nagrado za zvestobo. Morda pride kdaj tudi Vaša pesem na vrsto.

Jože Peterlin

Pogled z morja na Koper

Za dobro voljo

Učitelj je razlagal v šoli, da mora biti vsak človek usmiljenega srca in da tudi živali ne smemo mučiti ter je vprašal Mihca: »Kakšna ljubezen je to, če jaz pokaram človeka, ki na cesti pretepa osla?«

Mihca: »To je ljubezen do svojega bližnjega, gospod učitelj!«

Tonček je napisal med drugim v svojo šolsko nalogo sledeče: »Hrbtenica je tisti kol, ki ga nosimo zadaj na hrbtu; na enem koncu sedi glava, na drugem koncu sedimo mi...«

Pesnik: »Povejte mi odkritosrčno, kaj je reklo občinstvo k moji zadnji pesmi, ki je izšla v vaši reviji!«

Urednik: »Če vam smem povedati, je vse polno ljudi, ki se pišejo kot vi, poslalo izjave, da nimajo in nočejo ime-

ti nič skupnega ne s pesmijo, ne s pesnikom dotične pesmi.«

Kupec: »Ptič, ki ste ga prodali kot izvrstnega pevca, doslej še ni dal od sebe niti najmanjšega glasu.«

Prodajalec: »Veste, to je zelo ponosen ptič in ve, da še ni plačan, na kredit pa ne poje.«

Gospa: »Minka, kaj pa je to, da si potrebovala dve uri, preden si razobesila to malo perila?«

Minka: »Da, milostljiva, a morala sem razobesiti tako, da nihče ne vidi, kako je vse raztrgano.«

Dognano je, da drevo spoznanja v raju ni bilo jablana, ampak breza; brezovo olje je namreč že marsikomu pomagalo do pravega spoznanja.

SKRAT: Na str. 136 niso *Votli stahovi*, ampak *Votli strahovi!*

BCIRB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEFON ŠT. 38-101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

JE ZAČELA POSLOVATI DNE 12. OKTOBRA 1959

ZA KRATEK ČAS

LITERARNA UGANKA

(50 točk)

Poznaš tuje leposlovje? Da boš laže odgovoril, preizkusi prej svoje znanje ter natančno preberi spodnje stavke! Vsak izmed njih meri na znano osebo iz kakega svetovno znanega romana.

1. Zasledoval je kita po vseh morjih, ker mu je odgriznil nogo.
2. Nikoli si ne bi mislila, da bo njena ljubezen končala pod vlakom.
3. Prepozno je spoznal, da mladost ni veljala toliko, kolikor je zanjo plačal.
4. Prepotoval je svet in iskal srečo, medtem ko ga je ta pričakovala doma.
5. Ker je iz potrebe ukradel hleb kruha, je bil zaprt 19. let.

Poskusi odgovoriti, za katera tuja leposlovna dela gre!

POSETNIKA

(15 točk)

Zgornja literarna uganka je bila morda zate pretežka, ker se v leposlovju ne znajdeš. »Tehnika osvaja svet«, ponašljaš za drugimi. Prav! Odgovori, kaj upravlja ta tehnik!

TEH.

BOŠKO ROLAR
N. O.
LITIJA

ZEMLJEPISNA UGANKA

(25 točk)

Potovanje po svetu te je vedno zanimalo in letos o počitnicah si morda celo potoval po nekaterih evropskih državah. Gotovo si opazil, da imajo v vsaki državi drugo valuto. Sicer pa zate to ni novost.

Navdušen turist Artur Koch pa je imel pred meseci kar precej dela z menjavanjem denarja. Ko se je vrnil domov, je njegov obračun zgleдал takole:

26. oktobra 1500 dinarjev, 3. nov. 20 drahm, 6. nov. 115 lir, 17. nov. 151 funtov, 19. nov. 331 realov, 23. nov. 420 rialov, 25. nov. 192 rupij, 14. dec. 712 juanov, 19. dec. 425 jenov, 26. dec. 20 dolarjev, 2. jan. 2000 pezov, 6. jan. 115 boliviarjev, 10. jan. 282 kruzeirov, 11. jan. 1800 C.F.A., 13. jan. 21,50 funtov, 18. jan. 882 pezov, 19. jan. 18.000 frankov, 21. jan. 800 šilingov, 22. januarja 9050 lir.

Ali bi znal sedaj začrtati njegovo pot?

LOGIKA

(15 točk)

Logika je za nekatere trd oreh. Ti verjetno nisi med njimi, zato ti naslednja uganka ne bo preveč težka.

Nekje na Tihem oceanu je silno bogat otok. Mnogi iskalci sreče so že poskušali izkrcati se na njem, a brez uspeha. Guverner otoka je namreč hotel preprečiti vseljevanje in dal nabiti ob obali naslednji napis:

Kdor hoče priti na otok, mora ob prihodu izreči en stavek. Če bo ta izražal resnico, bomo prišleca ustrelili, če pa bo stavek zlagan, bo obesen.

Mihec ni bil trde glave. Mislil in mislil je. Z matematično logiko je dokazal, da je v tem primeru en sam stavek, ki bi mu rešil življenje. Odplul je do otoka in se tam izkrcal. Kaj misliš, kaj je Mihec rekel guvernerju ob prihodu?

CRKOVNICA

(15 točk)

1	A	A	A	A	A	A
2	A	A	A	A	B	Č
3	E	E	E	G	G	I
4	I	I	I	I	I	I
5	J	J	K	K	K	L
6	L	L	M	N	N	N
7	N	N	O	O	O	O
8	O	O	P	R	R	R
9	R	R	S	T	V	Z

Sestavi iz naslednjih črk sledeče besede: 1. slovenski jezikoslovec, ki je živel v začetku 19. stol., 2. znana bolnišnica za kostno jetiko pri Kopru, 3. kraj, kjer je Prešeren obiskoval osnovno šolo, 4. južni del Vel. Britanije, 5. obdelovalec vinogradov na Štajerskem, 6. ena izmed oelin, 7. žival znana po svojem nosu, 8. poljska vozna pot, 9. otožna, mila pesem.

Prve črke povedo gorski greben v severnem delu Slovenije.

POLICIJSKI PROBLEM

(25 točk)

Po drugi svetovni vojni je prišlo na Japonskem do številnih kriminalnih dejanj. Eden izmed najbolj znanih dogodkov se je primeril 7. maja 1947 ob 12. uri 45 minut po krajevnem času. Vlomilec, ki je bil maskiran, je vdrl v eno največjih zlatarn v Tokiju in odnesel milijonsko vrednost.

Policija je takoj nastopila. Edino trdno dejstvo za napotek ji je bilo to, kar je izpovedal lastnik zlatarne, ki je vlomilca presenetil. Ta je rekel, da ima vlomilec rdeče lase.

Na policiji so pregledali kartoteke in nato aretirali večkratnega tatu Shikaro, ki je bil znan po rdečih lasih. Shikara je v dokaz svojega alibija povedal, da je bil ob času, ko se je primeril vlom, doma. Za pričo je navedel svojo ženo.

Razprava pred sodiščem je bila dolgotrajna. Odvetnik obtoženca se je zama trdil, da bi dokazal klientovo nedolžnost. Končno je iztaknil nekega prekupčevalca iz Osake, ki je zelo mnogo potoval in je bil rdečelas.

Policija je prekupčevalca, ki je prodajal tudi zlatnino, aretirala in zaslišala. Ta je mirno izjavil, da z vlomom nima nobene zveze in je prav lahko dokazal, da je bil v tistem času daleč proč po trgovskih poslih. Pri sebi je imel še vedno potrdilo o globi, ki jo je moral 7. maja plačati ob 12. uri nekemu cestnemu stražniku v Honoluluju na Havajskih otokih.

Moža so kljub temu pridržali tudi potem, ko se je izkazalo, da je potrdilo resnično. Policijski komisar, ki je zadelo dobro premislil, ga je obtožil drznega vloma v Tokiju. Zakaj?

FILOZOFSKA

Preberite natančno spodnji stavek, dvakrat, trikrat ali večkrat in odkrili boste, da ni nekaj v redu! (Slovnice ne upoštevaj!)

V neki vasi noben prebivalec ne nosi brade. Večinoma se vsi prebivalci brijejo sami, edini brivec brije le tiste, ki se ne brijejo sami.

REŠITVE

IZ ZADNJE ŠTEVILKE

RACUNSKA NALOGA:

Ima 200 lir.

VPRAŠANJA:

1. Waksman leta 1943, 2. Nobile leta 1830, 3. Francoz Nicéphore Dreyse leta 1826, 4. lastovica 170 km na uro, 5. v aramejskem, 6. Puit Bergère v Franciji, 7. Canyon Colorado, 8. Bernard Law Viscount Montgomery, 9. George Simeon.

OBELISK:

a	ko	se	po	pa	či	naš	mla	di
rod	kam	naj	po	tem	sta	vi	mo	svo
je	u	pa	nje	in	svo	jo	ve	rož

Ako se popači naš mladi rod, kam naj potem stavimo svoje upanje in svojo vero?

Ugankarsko stran je pripravil Matjaž Schart